

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV INFORMAČNÍCH STUDIÍ A KNIHOVNICTVÍ**

Studijní program: Informační studia a knihovnictví

Studijní obor: Informační studia a knihovnictví

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martin Lochman

**Významné mimoevropské národní digitální knihovny
Significant non-European national digital libraries**

Praha, 2012

Vedoucí: Mgr. Blanka Vorlíčková

Obsah

1. Úvod.....	4
2. Problematika národních digitálních knihoven	6
2.1. Základní pojmy	6
2.2. Definice a základní charakteristika digitálních knihoven	6
2.3. Výhody a problémy digitálních knihoven	7
2.4. Úvodní slovo k národním digitálním knihovnám	8
2.5. Gallica	9
2.6. Autorsko-právní ochrana digitálních dokumentů	10
3. Významné mimoevropské národní digitální knihovny	12
3.1. Úvodní slovo k představovaným knihovnám	12
3.2. Kritéria výběru národních digitálních knihoven	12
3.3. Model sledovaných charakteristik NDK	13
3.4. Asie.....	14
3.4.1. National Digital Library of Korea	14
3.4.2. China National Digital Library	17
3.4.3. Další projekty v Asii.....	19
3.5. Austrálie a Oceánie.....	21
3.5.1. Digital Collections of The National Library of Australia	21
3.5.2. Další projekty v Austrálii a Oceánii	24
3.6. Jižní Amerika	24
3.6.1. Biblioteca Nacional Digital Brasil.....	24
3.6.2. Další projekty v Jižní Americe	26
3.7. Severní Amerika	28
3.7.1. The Library of Congress National Digital Library Program/American Memory ..	28
3.7.2. Další projekty v Severní Americe	31
3.8. Afrika	32
4. Porovnání významných mimoevropských národních digitálních knihoven a jejich rámcové srovnání s evropskými národními digitálními knihovnami a jejich vztah k projektům masové digitalizace.....	34
4.1. Srovnání mimoevropských národních digitálních knihoven	34
4.1.1. Společné rysy	34
4.1.2. Nejpodstatnější rozdíly	34
4.2. Rámcové srovnání mimoevropských národních digitálních knihoven s evropskými národními digitálními knihovnami.....	37

4.3. Rámcové srovnání mimoevropských národních digitálních knihoven s projekty masové digitalizace.....	38
5. Závěr.....	40
6. Seznam použitých informačních zdrojů.....	41
7. Seznam zkratk použitých v práci.....	46

1. Úvod

Bakalářská práce se zaměřuje na vybrané národní digitální knihovny, které se nacházejí vně evropského kontinentu. Jejím cílem je tyto knihovny popsat na základě kvalitativních a kvantitativních hledisek a srovnat je mezi sebou, včetně rámcového srovnání s evropskými národními digitálními knihovnami a uvedením vztahu mimoevropských národních digitálních knihoven k masové digitalizaci. Důraz je kladen především na jejich uživatelskou přístupnost, počet a druh zpřístupňovaných digitálních materiálů a přínos pro danou geografickou oblast.

Důvodem, proč autor zvolil uvedené téma, je jeho zájem o problematiku digitalizace, elektronických dokumentů a jejich legislativu a virtuálních informačních institucí, které svou podstatou umožňují jednoduše uspokojit informační potřeby uživatelů prakticky kdykoliv a kdekoliv. Navíc dle autorova názoru představují logický krok kupředu v současné společnosti, která využívá nástrojů celosvětové počítačové sítě internet již takřka ve všech oblastech každodenního života.

Výběr mimoevropských národních digitálních knihoven je omezen na pět představitelů s tím, že v rámci každého kontinentu jsou doplněna základní data o dalších zajímavých projektech digitálních knihoven. Co se týče zdrojů, autor vychází zejména z informací uvedených na webových rozhraních samotných digitálních knihoven a analytik dostupných z volně a komerčně dostupných internetových databází. V menší míře je využito také klasických tištěných monografií. Vzhledem k povaze tématu je nutné zmínit, že veškeré zdroje jsou časově omezeny na období posledních dvaceti let. Bibliografické citace jsou vytvořeny v souladu s pravidly bibliografického popisu, jak jej uvádí norma ISO ČSN 690, a v rámci samotného textu upraveny dle Harvardského systému.

Po úvodní části následující druhá kapitola bakalářské práce je úvodem do problematiky národních digitálních knihoven. Jsou představeny obecné principy fungování těchto knihoven a jejich rysy jsou ilustrovány na úspěšném francouzském projektu Gallica. Klíčová je definice národní digitální knihovny, jakožto extenze knihovny v klasickém smyslu slova a možnosti, které tato extenze umožňuje. Zároveň je v kapitole nastíněna tematika digitalizace a digitálních dokumentů a autorského práva s nimi souvisejícího (kapitola si však v žádném případě neklade za cíl podrobný popis historie a technických principů).

Jádrem práce, respektive její praktickou částí, je třetí a čtvrtá kapitola. Ve třetí kapitole jsou představeny a detailně popsány významné národní digitální knihovny a kritéria, na základě kterých byly vybrány. Pozornost je věnována zejména webovým rozhraním z hlediska uživatelské přístupnosti, kvantitativním charakteristikám typu velikost digitálních sbírek, délka trvání projektů a rozmanitosti materiálů ve sbírkách.

Čtvrtá kapitola obsahuje podrobné srovnání všech pěti národních digitálních knihoven mezi sebou a rámcové srovnání s projekty evropských národních digitálních knihoven. Popsán je také jejich vztah k projektům masové digitalizace.

Závěrečná část bakalářské práce shrnuje poznatky získané v předchozích kapitolách.

V práci je vzhledem k povaze výchozí literatury užito oborové terminologie v anglickém jazyce. Termíny jsou přeloženy do češtiny, nicméně vždy s odkazem na původní znění. Názvy jednotlivých digitálních knihoven překládány nejsou.

2. Problematika národních digitálních knihoven

2.1. Základní pojmy

Pro potřeby bakalářské práce je nejprve nutné definovat několik základních pojmů, které se vyskytují dále v textu.

- **Digitalizace** (popř. digitální konverze)
Technologie reformátování, která spočívá v převedení dokumentu do elektronické (digitální) podoby. Součástí digitalizace bývá i tvorba metadat, které jsou ukládány společně s daty. Výsledkem digitalizace je dokument v obrazové nebo textové podobě [Vrbenská, c2003].
- **Digitální dokument** (popř. elektronický dokument, elektronická publikace)
Dokument, který se od tištěných typů dokumentů odlišuje nikoliv obsahovými, ale formálními vlastnostmi, zejména digitálním způsobem záznamu informací a z něho vyplývající větší nezávislostí a oddělitelností obsahu dokumentu od nosiče dat. Digitální uložení informace umožňuje aplikaci operativnějších individuálních metod práce s informacemi (vyhledávání, změny). Pro účely bibliografického popisu elektronických zdrojů se termínem elektronický dokument označuje zdroj, který obsahuje převážně textová data. [ČSN ISO 690-2-2000:8]
- **Digitální sbírka** (popř. digitální fond)
Knihovní fond v digitální formě obsahující různé typy elektronických dokumentů (např. elektronické časopisy, elektronické knihy, elektronické noviny, databáze přístupné online, informační zdroje na CD-ROM apod.). [Celbová, c2003]

Definici pojmu digitální knihovna je věnována následující část kapitoly.

2.2. Definice a základní charakteristika digitálních knihoven

Definice pojmu digitální knihovna do dnešní doby představuje nelehký úkol. Jak uvádí Bartošek ve svém článku „Digitální knihovny: Teorie a praxe“, souvisí to nejen s neustále se vyvíjející výpočetní technikou, která slouží jako technologická platforma digitálních knihoven, ale i s faktem, že na jejich budování se soustředí odborníci různých zaměření [Bartošek, 2004].

S ohledem na téma a cíl bakalářské práce je pravděpodobně nejvhodnější vycházet z následujících dvou definic:

„Digitální knihovna je spravovanou sbírkou informací spolu s odpovídajícími službami, přičemž informace jsou uloženy v digitální podobě a jsou dostupné prostřednictvím sítě.“ [Arms, 2000]

„Digitální knihovna je organizace, která poskytuje zdroje (včetně specializovaného personálu) umožňující provádět výběr, strukturování a zpřístupnění sbírek digitálních prací, tyto práce dále distribuovat, udržovat jejich integritu a dlouhodobě uchovávat – a to vše s ohledem na snadné a ekonomické využití určitou komunitou nebo množinou komunit uživatelů.“ [Waters, 1998]

Uvedené definice představují východisko pro popsání digitální knihovny tak, jak je představena dále v textu; tedy jako extenze (nadstavby) klasické knihovny. Digitální knihovny tedy nejsou samostatně stojícími entitami – naopak, jsou s klasickými knihovnami úzce propojeny a ty pak také díky nim mohou působit i ve virtuálním prostředí Internetu.

Časově spadá období nejbouřlivějšího rozvoje digitálních knihoven do 2. poloviny 90. let 20. století, kdy se přístup k internetu stal záležitostí běžných domácností. První dekáda nového tisíciletí se pak díky spolupráci v oblasti sdílení a propojování internetových zdrojů na národní i mezinárodní úrovni stala doslova zlatou érou digitálních knihoven [Bratková, 2009].

Klíčovými charakteristikami digitálních knihoven jsou [Bartošek, 2004]:

- organizace sbírky digitálních materiálů s cílem usnadnit uživatelský přístup
- digitální knihovna není budována izolovanou, samostatně stojící knihovnou, nýbrž je produktem spolupráce více spřízněných institucí (v oblasti elektronických materiálů, služeb, ...)
- informační zdroje obsažené v digitální knihovně jsou heterogenní, dynamické a multimediální
- cílem/účelem digitálních knihoven je poskytnout uživatelům jednotný přístup k informacím a zdrojům bez ohledu na jejich povahu

Jak dále uvádí Bartošek ve svém textu, pojem digitální knihovna nelze zaměňovat s pojmem databáze. Přestože mají společné prvky - datový obsah, program pro práci s obsahem, správce dat, uživatel atd. – klíčovým rozdílem jsou služby, které pojem digitální knihovna činí nadřazeným pojmu databáze [Bartošek, 2004]

2.3. Výhody a problémy digitálních knihoven

Podobně jako v případě virtuálních referenčních služeb i digitální (virtuální) knihovny jsou ve své podstatě extenzí klasické (kamenné) knihovny. Z toho důvodu je nelze přímo ostře srovnávat s klasickými knihovnami; je potřeba spíše vytýčit možnosti, které digitální knihovny oproti klasickým kamenným knihovnám poskytují. Mezi ty nejdůležitější patří [Waters, 1998]:

- velikost sbírky je vzhledem k prostorovým požadavkům digitálního dokumentu prakticky neomezená
- elektronické materiály v různých formátech jsou přístupné prakticky kdykoliv a odkudkoliv
- jeden dokument může simultánně využívat libovolné množství čtenářů
- materiály v elektronické podobě nepodléhají zubu času; navíc nevyžadují tak náročnou údržbu jako jejich papírové předlohy
- digitální knihovna umožňuje značně rozšířit uživatelskou základnu
- digitální knihovna bourá časové a prostorové hranice

S výše uvedenými možnostmi však úzce souvisí i řada nedostatků digitálních knihoven [Pokorný, 2001]:

- k jejich budování, provozu a správě je zapotřebí spolupráce specialistů z více vědních oborů, nikoli pouze knihovníků a informačních pracovníků
- digitální knihovny představují fenomén posledních dvou až třech desetiletí – takže se co do funkčnosti neustále vyvíjejí
- vzhledem k jejich technické podstatě navíc ze strany uživatelů vyžadují koncepční znalosti práce ve virtuálním prostředí, což může pro celou řadu z nich – navyklých na tradiční způsob získávání informací – představovat nepřekonatelný problém

Dalšími podstatnými nedostatky jsou:

- digitální knihovny – na rozdíl od klasických knihoven – nepředstavují veřejný prostor, který nabízí setkání s lidmi s podobnými zájmy a přáteli – tedy tradici, od které se jen těžko odpoutává [Hill, 2011]
- v současné době nejožehavější diskutovanou problematikou spojovanou s problematikou digitálních knihoven je také otázka autorsko-právní ochrany digitálních dokumentů, ale k tomu více dále v podkapitole 2.6

Dalším z problémů, se kterými se digitální knihovny potýkají, je tvorba metadat. Je potřeba navrhnout skutečně efektivní a sofistikované nástroje pro katalogizaci a indexaci digitálního obsahu. Ten se totiž může vyskytovat v různých jazykových mutacích i formátech [Lagoze a kol., 2005].

2.4. Úvodní slovo k národním digitálním knihovnám

Myšlenka vybudování národních digitálních knihoven, které by dlouhodobě uchovávaly a ve webovém prostředí široce zpřístupňovaly kulturní dědictví daného státu, je tématem mladším než téma digitálních knihoven. Úspěch projektu NDK je však ve stejné míře podmíněn přísnými kritérii – je zapotřebí překonat technologické překážky samotného budování knihovny, dále politické a legislativní spojené s jejím provozem. Opomenuty nesmí být faktory ekonomické [Darnton, 2010].

K dnešnímu dni spustily národní knihovny mnoha států světa projekty digitálních knihoven na národní úrovni. Přestože se dosud nepodařilo zkonstruovat univerzální model, který by vyhovoval jakémukoli státu bez ohledu na jeho velikost a počet obyvatel, hlavní cíle jsou všem projektům společné [Darnton, 2010]. Jsou jimi především:

- digitalizace významných děl literární historie daného státu
- dlouhodobá ochrana psaného kulturního dědictví
- zpřístupnění těchto děl v elektronické podobě kdykoliv, odkudkoliv a především zdarma

Možnosti, které národní digitální knihovny poskytují, se de facto shodují s výčtem uvedeným v kapitole výše. Je potřeba zdůraznit zejména význam uchování digitálních materiálů a neomezeného přístupu k nim. Na druhou stranu může určitou výzvu představovat organizační zabezpečení knihovny, a to z hlediska financí, personálu a hardwarových a softwarových požadavků. Navíc – v závislosti na zemi, ve které je národní digitální knihovna

realizována – může klíčové nedostatky představovat úroveň informační gramotnosti a možnosti běžných uživatelů připojit se k internetu [Bratková, 2009].

2.5. Gallica

Mezi jednu z nejúspěšnějších evropských národních digitálních knihoven patří francouzská Gallica. Projekt je zastřešen Francouzskou národní knihovnou (Bibliothèque nationale de France) a byl do rutinního provozu spuštěn již roku 1997. V průběhu následujících 15 let se k němu připojila celá řada partnerských digitálních knihoven a sbírka samotné Gallicy se stala jedním ze základních stavebních pilířů pro prototyp Evropské digitální knihovny Europeana¹, která je svým uživatelům otevřená od roku 2008.

Hlavním posláním národní digitální knihovny Gallica je zachování francouzského kulturního dědictví a zároveň jeho zpřístupnění uživatelům. Gallica má navíc sloužit – díky širokému záběru vzdělávacích materiálů a učebnic - jako informační zdrojová základna pro uživatele z řad studentů sociálních a humanitních věd i odborníků [Article One, 2011].

V současné době již Gallica poskytuje přístup k více než třem miliónům digitálních souborů, mezi které se řadí nejen monografie, články z novin a časopisů i kompletní seriály, ale i dokumenty grafické povahy a zvukové nahrávky. Pozoruhodnou součástí sbírky tvoří mimo jiné 5000 řeckých rukopisů [Gallica Digital Library, 1997-].

Digitální sbírka Gallica je rozdělena do čtyř skupin. První dvě, které jsou přístupné volně a naprosto zdarma, tvoří sbírky kulturního dědictví Francouzské národní knihovny a sbírky partnerských knihoven. Mezi další dvě spadají sbírky vybrané a poskytované samotnými nakladateli a volně dostupné časopisy publikované před rokem 2000. U těch se uplatňuje zcela jiný model přístupu, spuštěný roku 2008 v rámci projektu Gallica Experiment: Offering Digital Resource Legally Available. Model je produktem spolupráce Francouzské národní knihovny, Asociace francouzských vydavatelů (Syndicat national de l'Édition), Ministerstva kultury a komunikace (Ministry of Culture and Communication) a Národního centra pro knihu (Centre nationale de livre). Jeho podstatou je – na základě obchodních smluv uzavřených mezi DK Gallica a nakladateli – poskytování základních informací o dokumentu (včetně abstraktu). Uživatel je následně přesměrován na internetové stránky daného nakladatele, kde může buď „nahlédnout“ do vybraných částí dokumentu – tedy do jakéhosi vzorku (podobně jak je tomu u knih zpřístupňovaných v rámci Google Book Search) - nebo komerčně získat dočasný přístup k plnému textu [National Library de France, 2012].

Co se týče jazykové přístupnosti, valná většina dokumentů tvořících sbírku Gallica je ve francouzštině. Webové rozhraní je nicméně k dispozici celkem ve čtyřech jazycích – francouzštině, angličtině, španělštině a portugalštině. Pokročilé vyhledávání v katalogu je možné realizovat dokonce až v devíti jazykových mutacích, včetně čínštiny a latiny [Article One, 2011].

¹ Europeana představuje projekt evropské digitální knihovny, který vznikl z iniciativy Evropské komise. Jeho cílem zpřístupnění kulturního dědictví členských států EU volně v online podobě. Projekt byl spuštěn 20. listopadu 2008 [Vorlíčková, 2009].

V digitalizačních činnostech se Gallica spoléhá zejména na externí firmy, které zaručují kvalitní zpracování až 1500 skenovaných materiálů denně. Velké procento dokumentů je v digitálním úložišti navíc ukládáno ve formě počítačem čitelného textu, což usnadňuje jejich indexaci tvorbu metadat a zároveň převod do překládacích programů typu Google Translator [Damborská, 2010]. Grafická data jsou běžně ukládána ve formátu PNG, v některých případech pak v JPG.

S ohledem na všechna zmíněná fakta, Gallica v současnosti – díky dostatečnému technologickému zázemí, spolupráci s řadou partnerských institucí a propracovanému obchodnímu modelu zpřístupňování autorským zákonem chráněných textů - představuje velmi úspěšný příklad národní digitální knihovny.

2.6. Autorsko-právní ochrana digitálních dokumentů

Jak bylo naznačeno v úvodu této kapitoly, jednou z nejzávažnějších otázek, kterým se musí čelit při budování digitálních knihoven, tedy i národních digitálních knihoven, je otázka legislativní ochrany jejich datového obsahu. Už samotný proces digitalizace tištěných materiálů musí podléhat přísným pravidlům, což se ve výsledku může odrážet v rozsahu, který je uživateli přístupný [Jánská, 2008].

Jedním ze základních kamenů úrazu je nejednotnost autorských zákonů v jednotlivých zemích světa. Tento fakt se negativně projevuje především ve sdílení zdrojů mezi digitálními knihovnami. V případě nadnárodních projektů představuje závažný problém, ovšem ani ve vztahu k národním digitálním knihovnám, které tato práce popisuje, jej nelze opomenout.

Co se týče legislativního ukotvení digitálních knihoven v České republice, jako takové přesně v Autorském zákonu definované nejsou. Jejich činnost se však opírá o vybrané paragrafy AZ, jmenovitě §37, odstavec 1:

„Do práva autorského nezasahuje knihovna, archiv a jiné nevýdělečné školské, vzdělávací a kulturní zařízení, zhotoví-li rozmnoženinu díla pro své archivní a konzervační účely.“

Z hlediska činnosti je pro ně závazná také směrnice 2001/29/ES, konkrétně článek 5, odstavec 2, dle kterého digitální knihovny spadají do kategorie:

"...veřejně přístupné knihovny, vzdělávací zařízení nebo muzea nebo archivy, které nesledují přímý ani nepřímý hospodářský nebo komerční prospěch."

Výše uvedené výňatky nicméně „ospravedlňují“ pouze využití díla (v procesu digitalizace a následném uložení na paměťové médium) ze strany samotné digitální knihovny, nikoliv uživatelů. Vzdálený přístup (tedy z jakéhokoli místa) k plným textům digitálních dokumentů mohou digitální knihovny poskytnout jen v případě tzv. volných děl, tj. autorských děl, u kterých již vypršela doba autorsko-právní ochrany. Výjimku samozřejmě představují taková díla, u kterých dal autor souhlas s online zveřejněním [Jánská, 2008].

V případě děl, u kterých majetková práva trvají a jejich držitelé neposkytli výslovný souhlas, je nutný licencovaný přístup (respektive uzavření smluvní licence). Výklad autorského zákona však umožňuje pro přístup využití počítačového programu. Závažný problém také představují tzv. osiřelá díla, tedy díla, u kterých není znám autor, avšak jsou pod

autorsko-právní ochranou. Stranou by neměla zůstat ani otázka děl, které nejsou na trhu již dostupná a není připravováno jejich další vydání. V současné době tyto otázky řeší přední odborníci, například v rámci projektu digitální knihovny Europeana, nicméně je stále otevřená [Matušík, 2008].

Vzhledem k jejich technologické příbuznosti (nikoliv zaměnitelnosti) uvádí Matušík v článku „K některým autorskoprávním otázkám činnosti knihoven v současnosti“ další možný výklad – a to digitálních knihoven jako databází jednotlivých děl chráněných copyrightem. V Autorském zákonu jsou databáze ukotveny v paragrafech 88 – 94. Zprostředkování obsahu digitálních knihoven koncovým uživatelům se týká §90, odstavec 3:

„Zužitkováním podle odstavce 1 se rozumí jakýkoli způsob zpřístupnění veřejnosti celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části rozšiřováním rozmnoženin, pronájmem, spojením on-line nebo jinými způsoby přenosu.“

Úskalím tohoto výkladu je §93, ve kterém je stanovena doba trvání práv pořizovatele databáze (resp. digitální knihovny) na 15 let.

Ve Spojených státech Amerických je situace o poznání komplikovanější. Ve snaze držet krok s technologickým vývojem na poli digitalizace byl roku 1998 přijat tzv. DMCA (Digital Millenium Copyright Act). Jeho podstatou je povolení knihovnám a archivům vytvořit až tři kopie jednoho díla (avšak jen jediná může být v digitalizované podobě); v konečném důsledku ovšem znemožňuje tyto kopie vystavit v režimu on-line pro širokou veřejnost [Akmon, 2010].

Vzhledem k tomu, že rozvoj digitálních knihoven a úložišť postupuje kupředu takřka mílovými kroky, je definitivní vyřešení ochrany autorských práv v nedohlednu. Je potřeba nalézt způsob, který by digitálním knihovnám umožnil naplnit své poslání a zároveň nepoškozovat samotné autory a nakladatele. Jeden z prozatím nejúspěšnějších modelů zpřístupnění digitálního obsahu nabízí výše zmíněná francouzská národní digitální knihovna Gallica.

3. Významné mimoevropské národní digitální knihovny

3.1. Úvodní slovo k představovaným knihovnám

Cílem následující kapitoly je představit a detailně analyzovat pět vybraných představitelů mimoevropských národních digitálních knihoven. Uvedeny jsou základní charakteristiky a stanovené cíle, včetně informací týkajících se objemu i typu digitálního obsahu, uživatelské přístupnosti, provozovatelů i historie těchto projektů. Tyto charakteristiky jsou východiskem pro jejich srovnání a společně s ním tvoří praktickou část bakalářské práce.

V rámci zachování pokud možno nejširšího záběru jsou národní digitální knihovny vybrány následujícím způsobem: každá z nich reprezentuje jeden kontinent. Výjimku tvoří dva představitelé v Asii – jeden za Jižní Koreu a jeden za Čínskou lidovou republiku (důvodem pro to je vysoká úroveň obou projektů). Vzhledem k absenci funkčních projektů národních digitálních knihoven na kontinentu je z výběru vynechána Afrika. Z pochopitelných důvodů také nejsou zařazeny Antarktida a Evropa.

Vzhledem k rozmanitému kulturnímu prostředí, sociálním a ekonomickým podmínkám a konečně také politickému uspořádání v jednotlivých geografických oblastech jejich původu, nebyl proces výběru těchto představitelů v rámci jednotlivých kontinentů nikterak jednoduchým úkolem.

K pěti vybraným projektům digitálních knihoven na národní úrovni tedy patří:

- National Digital Library of Korea
- China National Digital Library
- Digital Collections of The National Library of Australia
- Biblioteca Nacional Digital Brasil
- American Memory (Library of Congress National Digital Library Program)

Hlavním zdrojem informací pro vypracování následujících analýz jsou webová sídla jednotlivých digitálních knihoven a statistiky a reporty jejich provozovatelů. Pokusil jsem se také získat doplňující informace pomocí e-mailové komunikace se zodpovědnými osobami, avšak uvedené kontaktní adresy se v mnoha případech ukázaly být nefunkčními a ostatní ani na opakované pokusy neodpověděli.

3.2. Kritéria výběru národních digitálních knihoven

Jak již bylo předesláno v úvodu kapitoly, výběr reprezentantů národních digitálních knihoven mimo Evropu závisí na několika klíčových faktorech. V prvé řadě je to především velikost digitálního obsahu a jeho rozmanitost (s ohledem na typy zpřístupňovaných dokumentů, podíl digitalizovaných historických děl a vzdělávacích materiálů, formát uložených dat a především principy jeho autorsko-právní ochrany). Dalšími důležitými kritérii jsou přístupnost ze strany uživatelů (tedy do jaké míry jsou respektovány základní funkce digitálních knihoven), jazyková lokalizace a vyhledávání v digitálních sbírkách. V posledním

řadě stojí v centru pozornosti také míra spolupráce národních digitálních knihoven s dalšími projekty. Tato kritéria byla vytvořena na základě funkčních evropských projektů NDK.

3.3. Model sledovaných charakteristik NDK

Představení každého z projektů národních digitálních knihoven se skládá ze 2 částí: stručné charakteristiky včetně informací o provozovateli a detailní analýzy. Kromě samotných NDK jsou také stručně představeny významné projekty digitálních knihoven na jednotlivých kontinentech.

Pro účely analýzy bylo zapotřebí vypracovat model sledovaných kvantitativních a kvalitativních charakteristik. Vedle prostých údajů o počtu a druhu digitálních dokumentů obsažených ve sbírkách NDK je pak důraz kladen zejména na systém jejich vyhledávání a zpřístupňování. Model sledovaných znaků je vypracován na základě společných rysů odborné práce amerického akademika Saracevice „Evaluation of Digital Libraries: An Overview“ [Saracevic, 2004] a internetového hodnocení digitálních knihoven „Renata’s Digital Library Review“ [Ewing, 2010].

Provozovatel	Provozovatel projektu národní digitální knihovny, popřípadě i spolupracující instituce a organizace
Datum spuštění projektu	Datum, kdy byla digitální knihovna zpřístupněna uživatelům.
Financování	Způsob financování projektu NDK, rozpočet
Zaměření	Druhy materiálů zpřístupňované v rámci digitálních sbírek NDK
Struktura digitálního obsahu	Rozdělení a počet digitálních sbírek v rámci NDK
Celková velikost digitálního obsahu	Celkový počet digitálních souborů ve sbírkách
Formáty	Druhy formátů digitálních souborů zahrnutých v obsahu NDK
Digitalizace	Strategie digitalizace
Kvalita digitalizovaných materiálů	Rozlišení v případě fotografických a audiovizuálních souborů
Metadata	Podrobnost popisných údajů k digitálním souborům
Uživatelský přístup	Popis služeb, které NDK poskytuje uživatelům
Vyhledávání	Popis procesů vyhledávání v rámci NDK, vyhledávacích kritérií a upřesňujících nástrojů
Design webového rozhraní	Popis webového rozhraní NDK
Jazyk webového rozhraní	Jazykové lokalizace webového sídla NDK

3.4. Asie

3.4.1. National Digital Library of Korea

3.4.1.1. Provozovatel

Provozovatelem Korejské národní digitální knihovny (NDL of Korea) je Korejská národní knihovna (National Library of Korea) se sídlem v hlavním městě Soulu. Snahy o vybudování celonárodního digitalizačního projektu započaly již roku 1996, kdy byly vytyčeny 3 hlavní cíle:

- Zvětšení národní informační kapacity propojením velkých korejských knihoven
- Podpora vyváženého regionálního vývoje
- Vybudování kvalitního distribučního systému pro výměnu dokumentů a informací mezi propojenými knihovnami

3.4.1.2. Charakteristika NDL of Korea

Korejská národní digitální knihovna byla do rutinního provozu spuštěna na konci května roku 2009, po více než sedmiletém budování. Hlavním posláním je podle provozovatelů vylepšení postavení národa v rámci informační společnosti 21. století zprostředkováním nezbytných informací pro uživatele z řad laické veřejnosti i akademiků a výzkumníků. Kromě služby veřejnosti je důraz kladen zejména na znásobení efektivity výroby v různých oblastech zpřístupněním jednotné znalostní databáze a autorsko-právní zabezpečení zprostředkovaných dat [National Digital Library of Korea, 2009].

Ke konci roku 2011 obsahovala NDL of Korea podle slov provozovatelů již více než 116 miliónů digitálních dokumentů v různých formátech. Panují však pochybnosti, zdali toto číslo nevyjadřuje spíše celkový počet segmentů digitalizovaných materiálů [French, 2011].

Sbírku NDL of Korea tvoří sedm desítek databází z celkem osmi spolupracujících velkých státních institucí:

- National Library of Korea
- The National Assembly Library
- The Supreme Court Library
- KAIST Digital Science Library
- The Korea Institute of Science and Technology Information
- The Korea Education and Research Information Service
- The Korea Agricultural Science Digital Library
- Korea Knowledge Portal

Z hlediska obsahu představuje NDL of Korea mimo jiné největší a nejkvalitnější informační základnu o historii Koreje do roku 1950 s ohledem zejména na období japonské okupace. V databázích lze nalézt digitalizované kompletní ročníky deníků a periodik vydávaných od konce 19. století, digitalizované rukopisy a staré tisky a více než 1 400 odborných časopisů.

Ačkoliv je NDL of Korea primárně určena potřebám jednotlivců a institucí z Jižní Korey, její katalog a digitální sbírky jsou do jisté míry přístupné i uživatelům z kterékoli oblasti světa. Webové rozhraní je pro tento účel lokalizováno ve dvou jazycích – korejštině a angličtině.

Provozovatel	National Library of Korea Spolupracující instituce: <ul style="list-style-type: none"> • The National Assembly Library • The Supreme Court Library • KAIST Digital Science Library • The Korea Institute of Science and Technology Information • The Korea Education and Research Information Service • The Korea Agricultural Science Digital Library • Korea Knowledge Portal
Datum spuštění projektu	25. květen 2009
Financování	Projekt NDL of Korea je financován ze státního rozpočtu. Jeho vybudování stálo v přepočtu 112 miliónů dolarů [French, 2011]
Zaměření	<ul style="list-style-type: none"> • Elektronické knihy a časopisy • Audiovizuální materiály • Fotografie a grafický materiál • Zvukové nahrávky • Archivní materiály a vzácné tisky
Struktura digitálního obsahu	Obsah NDL of Korea sestává z celkem 70 tematických sbírek.
Celková velikost digitálního obsahu	116 miliónů digitálních souborů k roku 2011 (panují však pochybnosti, zdali toto číslo nevyjadřuje spíše celkový počet segmentů digitalizovaných materiálů [French, 2011])
Formáty	PDF JPEG MP3 TIFF
Digitalizace	NDL of Korea se soustředí na digitalizaci vzácných tisků a rukopisů uložených ve speciálních sbírkách Korejské národní knihovny. Významnou součástí digitalizační činnosti představuje zpracování 31 titulů denního tisku vydávaného před rokem 1945.
Kvalita digitalizovaných materiálů	Digitalizované materiály jsou k dispozici ve vysokém rozlišení.

Metadata	<p>Digitální soubory uložené ve sbírkách NDL of Korea disponují kvalitním metadatovým popisem v blíže nespecifikovaném formátu, sjednoceným pro všechny typy materiálů. Jednotlivými prvky jsou:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Název • Autor • Vydavatel • Typ souboru (včetně velikosti) • Klasifikace (užito je Korejského desetinného třídění) • Dodatečné informace • Copyright • Odkaz ke stáhnutí
Uživatelský přístup	<p>Uživatelský přístup se liší v závislosti na jednotlivých sbírkách. Vyhledávání a prohlížení digitalizovaných materiálů ze speciálních sbírek národní knihovny nevyžaduje registraci.</p> <p>Díla, u nichž dosud neuplynula doba autorsko-právní ochrany a obsahy komerčně zakoupených databází jsou přístupné jen na základě registrace a licenční smlouvy, popřípadě zdarma v prostorách budovy Národní digitální knihovny v Soulu.</p>
Vyhledávání	<p>Vyhledávání lze v rámci NDL of Korea realizovat dvěma způsoby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fulltextové vyhledávání • Vyhledávání v katalogu <p>Vyhledávání automaticky probíhá napříč databázemi a jeho výsledek lze omezit pomocí faset.</p> <p>Uživatelé mají také možnost výběru mezi základním a pokročilým vyhledáváním, které umožňuje výběr z nabídky databází, jazyků a druhů materiálů a nastavení limitů pro dobu vyhledávání a počet zobrazených výsledků.</p> <p>Vyhledávání je nicméně možné provést pouze v rámci rozhraní v korejském jazyce, anglická verze je nefunkční.</p>
Design webového rozhraní	<p>Webové rozhraní NDL of Korea je lokalizováno do dvou jazyků – korejštiny a angličtiny. Anglická verze je na první pohled koncipována poněkud odlišně – co se týče grafického zpracování a množství odkazů. Uživatelé nabízí možnost okamžitého vyhledávání (základního i pokročilého), odkaz na stručné informace o projektu a seznam spolupracujících institucí. Nechybí zde kontakt na provozovatele prostřednictvím e-mailu.</p>
Jazyk webového rozhraní	<p>Korejština Angličtina</p>

3.4.2. China National Digital Library

3.4.2.1. Provozovatel

Provozovatelem projektu národní digitální knihovny v Číně National Digital Library Project (dále China NDL) je samotná Čínská národní knihovna (National Library of China) se sídlem v hlavním městě Pekingu. Počátky tohoto projektu sahají do roku 2000, kdy byla zahájena vlastní digitalizace materiálů. Roku 2002 byly definitivně stanoveny jeho základní cíle a projekt získal vládní finanční podporu. Mezi tyto hlavní cíle patří [Zhen, 2010]:

- vybudovat celonárodní digitální knihovnu, která by vykonávala všechny hlavní funkce „kamenné“ Čínské národní knihovny a zároveň by sloužila jako centrum sítě lokálních a specializovaných digitálních knihoven
- sbírat, zpracovávat a produkovat informační materiály s důrazem na vylepšení samotného procesu zpracování informací
- dlouhodobě uchovávat data národních akademických digitálních zdrojů
- digitalizovat speciální sbírky Čínské národní knihovny
- shromáždit nejkvalitnější a nejkompletnější sbírku digitalizovaných čínských tradičních materiálů na světě
- zprostředkovat informační služby zaměřené na všechny subjekty, od vlády a vládních organizací, přes výzkumné instituce po širokou veřejnost

3.4.2.2. Charakteristika China NDL

China NDL byla do rutinního provozu spuštěna roku 2005 a díky komplexní propagaci si záhy získal celospolečenskou pozornost. Již koncem roku 2009 tvořilo jeho obsah více než 7,5 miliónu digitálních dokumentů (což je ekvivalent přes 320 Terabytů dat) [Dawei a Yigang, 2010].

Obsah China NDL tvoří celkem 4 zdroje:

- Depozitář digitálních zdrojů, který je – na základě systému povinných výtisků - neustále doplňován o elektronické publikace nejrůznějších formátů
- Zakoupené digitální zdroje, zejména databáze národní i zahraniční provenience (v současné době již převažují zdroje zahraniční)
- Digitalizované speciální sbírky Čínské národní knihovny, tvořící podstatnou část národního kulturního dědictví
- Volně přístupné internetové zdroje a sbírky

China NDL se také snaží držet krok s dynamicky se rozvíjející oblastí nových médií. V posledních letech spustila celou řadu nových typů služeb, které si kladou za cíl přiblížit knihovní zdroje uživateli. Mezi tyto služby se řadí například možnost přehrávání audiovizuálních děl (uložených ve sbírce China NDL) prostřednictvím digitální televize, přenosných počítačů a některých typů mobilních telefonů [Dawei a Yigang, 2010].

Pozoruhodnou součástí pečlivě budovaného obsahu China NDL je sbírka elektronických knih. Díky kontraktům uzavřeným s více než 400 vydavateli již v současné době nabízí téměř půl miliónu titulů. China NDL navíc spolupracuje s firmou Beijing Founder Apabi

Technology Ltd., která zprostředkuje technologii digitálního publikování a software pro čtení e-booků.

Podobně jako u výše zmíněných projektů je i v případě China NDL hlavní webové rozhraní (včetně online katalogu) kromě čínštiny k dispozici i v angličtině. Vyhledávání a přístup k dokumentům je tedy možný i pro uživatele mimo oblast Čínské lidové republiky.

Provozovatel	National Library of China
Datum spuštění projektu	Říjen 2005
Financování	National Digital Library Project je financován ze státního rozpočtu.
Zaměření	<ul style="list-style-type: none"> • Původně tištěné knihy a periodika, archivní materiály ze speciálních sbírek Čínské národní knihovny a vzácné tisky a rukopisy • Elektronické knihy a periodika • Disertace a konferenční sborníky • Zvukové nahrávky • Audiovizuální materiály • Databáze
Struktura digitálního obsahu	<p>Sbírký China NDL tvoří celkem 5 částí:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elektronické noviny a časopisy • Zakoupené databáze domácí i zahraniční provenience • Digitalizované materiály • Informace týkající se navigace v prostředí knihovny i online zdrojů („Network navigation“) • Informační databáze encyklopedického charakteru
Celková velikost digitálního obsahu	7,5 miliónu digitálních souborů ke konci roku 2009 (ekvivalentem je 328 terabytů dat)
Formáty	<p>PDF</p> <p>MP3</p> <p>JPEG</p> <p>MP4</p>
Digitalizace	<p>Digitalizované materiály představují jeden ze základních stavebních kamenů projektu China NDL. Digitalizační činnosti se Čínská národní knihovna věnuje již od roku 2000 a jejím předmětem jsou speciální sbírky – kroniky, rukopisy, disertace, novoroční kresby, rytiny a mnoho dalších.</p> <p>Veškeré digitalizované materiály jsou v současné době volně přístupné z webového rozhraní China NDL.</p>

Kvalita digitalizovaných materiálů	Digitalizované fotografie jsou uživatelům k dispozici ve 2 rozlišeních – režimu náhledu a vysokém rozlišení.
Metadata	<p>Metadatový popis je velmi kvalitně zpracován (užito je blíže nespecifikovaného formátu), nicméně se liší v závislosti na druhu digitálního souboru. Společnými prvky jsou:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Název • Autor/Odpovědný subjekt • Datum vydání • Poznámka • Identifikátor v rámci sbírky
Uživatelský přístup	<p>Uživatelský přístup se liší v závislosti na jednotlivých sbírkách.</p> <p>Materiály, které jsou součástí národního kulturního dědictví, jsou přístupné volně a bez nutnosti registrace.</p> <p>Díla, u nichž dosud neuplynula doba autorsko-právní ochrany (kupříkladu sbírka elektronických knih Apabi E-books), vyžadují registraci a zaplacení licenčního poplatku.</p>
Vyhledávání	<p>Vyhledávání lze realizovat dvěma způsoby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vyhledávání v rámci jednotlivých sbírek • Vyhledávání v katalogu celé knihovny
Design webového rozhraní	<p>Webové rozhraní China NDL je součástí internetových stránek Čínské národní knihovny. Zatímco ty jsou uživatelům k dispozici i v anglickém jazyce, rozhraní samotné digitální knihovny včetně odkazů na jednotlivé sbírky je lokalizováno pouze v čínštině. Graficky a funkčně je však propracované.</p>
Jazyk webového rozhraní	Čínština

3.4.3. Další projekty v Asii

Vzhledem k velikosti asijského kontinentu a počtu států, které se na něm nacházejí, nemohu zmínit všechny projekty digitálních knihoven na národní úrovni, ale pouze vybranou množinu těch nejúspěšnějších.

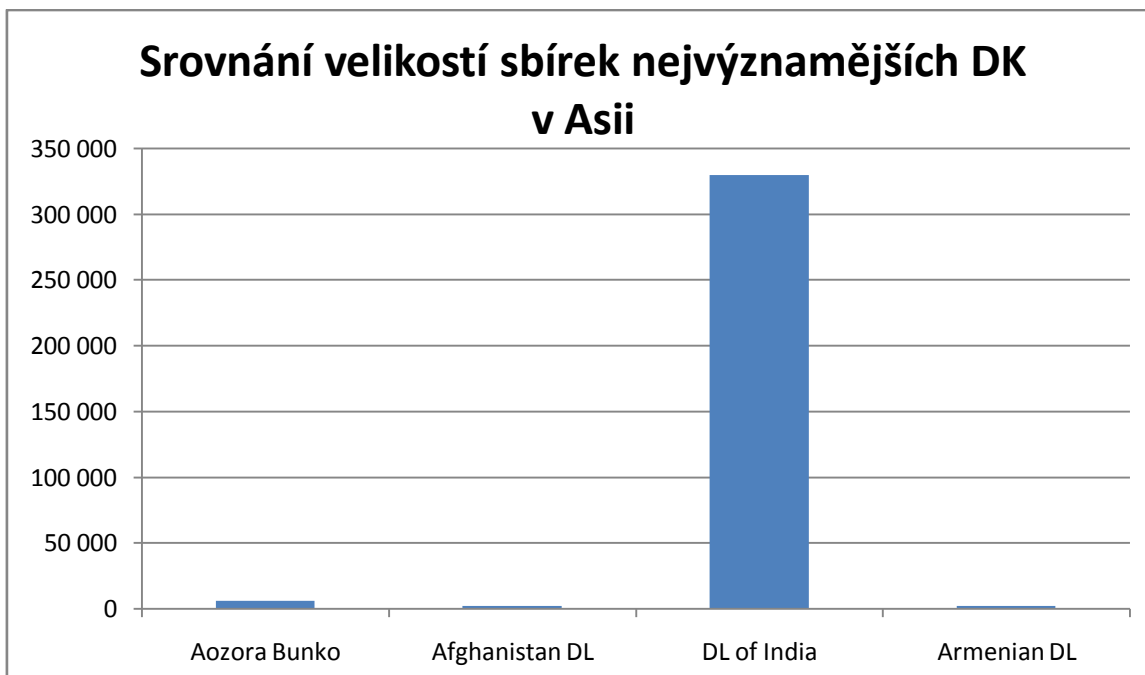
Jedním z nich je japonská digitální knihovna **Aozora Bunko** (ve volném překladu „Knihovna pod širým nebem“). Její počátky sahají až do roku 1997. V současné době její sbírka obsahuje až kolem 6 000 digitálních dokumentů, převážně tvořených digitalizovanými díly, u nichž již vypršela doba copyrightu; podstatnou část ovšem zastupují i díla moderních autorů, kteří poskytli svolení k jejich vystavení online. Ačkoliv je Aozora Bunko volně přístupná uživatelům z celého světa, webové rozhraní je lokalizováno pouze v japonštině [Aozora Bunko, 2012].

Dalším z velmi úspěšných projektů je **Afghanistan Digital Library** (Afghánská digitální knihovna). Její budování bylo zahájeno roku 2005 ve spolupráci Newyorské univerzitní knihovny (New York University Library), Britské knihovny (The British Library) a Národních archivů v Kábulu (National Archive of Kabul). Ústředním cílem Afghanistan Digital Library je získat, digitalizovat a volně zpřístupnit písemné památky afgánského kulturního dědictví, s důrazem na období 1871 – 1930, a rekonstruovat tak podstatnou součást historie státu. Kromě knih jsou v rámci sbírky zahrnuty i pamflety, dopisy a seriály. Podle aktuálních dat je velikost její sbírky 1850 digitálních dokumentů. Digitální knihovna je volně přístupná uživatelům z celého světa a její webové rozhraní je přeloženo i do angličtiny [Afghanistan Digital Library, 2006].

Opomenuta nesmí zůstat ani **Digital Library of India** (Indická digitální knihovna). Ambiciózní projekt byl zahájen roku 2002 pod vedením Indického vědeckého Institutu (Indian Institute of Science) se sídlem v Bangaloru. Hlavním cílem DLI je digitální zachování všech důležitých literárních, vědeckých a uměleckých prací indických autorů a jejich volné zpřístupnění v jednotném internetovém úložišti. Sekundárním úkolem je pak zdokonalení technologie digitalizace a OCR (Optical character recognition neboli optické rozpoznávání znaků) k efektivnímu plnotextovému vyhledávání [JÁNSKÁ, 2008]. K dnešnímu dni zahrnuje sbírka DLI téměř 330 000 digitálních dokumentů. Webové rozhraní je v anglickém jazyce a je volně přístupné uživatelům i mimo oblast Indie [Digital Library of India, 2012].

Úspěšný projekt celostátní digitální knihovny představuje také **Armenian Digital Library** (Arménská digitální knihovna). Její počátky sahají až do 90. let 20. století, nicméně uživatelům byla zpřístupněna v roce 1999. Hlavním posláním Arménské digitální knihovny je vybudovat jednotnou sbírku psaného kulturního dědictví státu a zároveň ji poskytnout potřebám akademických výzkumníků i laické veřejnosti z celého světa. V současné době její sbírku tvoří již přes 2 000 prací od 625 významných arménských autorů. Zpracování digitálních dokumentů je vedeno na vysoké úrovni a umožňuje i plnotextové vyhledávání. Od ledna 2011 je navíc v provozu nové webové rozhraní, které je kromě primárního jazyka k dispozici i v angličtině [Armenian Digital Library, 2012].

Pro ilustraci velikosti obsahu je předložena tabulka č. 1 (vzhledem k mohutnosti sbírek NDL of Korea a China NDL nejsou tyto NDK do srovnání zahrnuty):

Tabulka 1 – Srovnání velikostí sbírek nejvýznamnějších DK v Asii (bez NDL of Korea a China NDL)

3.5. Austrálie a Oceánie

3.5.1. Digital Collections of The National Library of Australia

3.5.1.1. Provozovatel

Subjektem zodpovědným za budování a správu projektu Digital collections je samotná Australská národní knihovna (The National Library of Australia) se sídlem v hlavním městě Canberra. Přestože projekt přímo není označen jako národní digitální knihovna, svým zaměřením, obsahem i činností její charakteristiky naprosto splňuje.

Počátky projektu Digital Collections sahají až do poloviny 80. let 20. století, kdy byla zahájena tvorba trvalého digitálního obsahu. Na přelomu tisíciletí pak byly stanoveny jeho základní směrnice a principy [National Library of Australia, 1995]:

- umožnit lidem bez ohledu na to, kde se nacházejí, přístup k různým typům materiálů tvořících obsah sbírky
- dlouhodobě uchovat vzácné křehké historické materiály a zároveň je zpřístupnit uživatelům
- rozšířit čtenářskou a uživatelskou základnu národní knihovny zveřejněním jejího obsahu online
- vybudovat komplexní informační zdroj, jehož obsah by se týkal Austrálie a jejího kulturního dědictví

3.5.1.2. Charakteristika Digital Collections

Digital Collections byly veřejnosti zpřístupněny roku 2000. Neustále doplňovaný obsah dosáhl koncem června 2011 počtu 175 000 digitálních dokumentů, rozčleněných do 5

kategorií dle typu: Knihy a seriály (Books and Serials), Obrazy (Pictures), Mapy (Maps), Rukopisy (Manuscripts) a notové záznamy (Printed music) [National Library of Australia, 2011].

Zdroj Digital Collections nicméně netvoří jen výše zmíněné digitalizované materiály Australské národní knihovny a partnerských knihoven. Na růstu obsahu se podílejí také:

- PANDORA – Australia’s web archive; který také provozuje Australská národní knihovna a který se zaměřuje na sběr a archivaci online zdrojů, jejichž obsah se vztahuje k tématu Austrálie
- elektronické publikace původně vydané na nosičích CD a DVD, které jsou uloženy v archivech národní knihovny
- dosud nezveřejněné digitální soubory pocházející ze speciálních sbírek (Special Collections) národní knihovny

Důležitou součástí obsahu Digital Collections jsou audio nahrávky historických událostí, proslavů, rozhovorů, písní a zvuků přírody (sekce Oral History). V rámci digitalizace jsou konvertovány z původního analogového formátu a v současné době je uživatelům k dispozici více než 40 000 hodin obsahu. Audiovizuální soubory však ve sbírce zatím zahrnuty nejsou.

Vyhledávání lze v Digital Collections realizovat dvěma způsoby. Tím prvním je klasické procházení knihovního katalogu, u kterého je samozřejmostí možnost zmenšení počtu možných výsledků pomocí dodatečných kritérií. Druhý způsob představuje vyhledávač Trove, který provozuje Australská národní knihovna. Trove nabízí možnost expertního vyhledávání a jeho záběr dosahuje kromě oblasti Digital Collections až do zdrojů hlubokého webu [National Library of Australia, c2000].

Hlavní webové rozhraní Digital Collections včetně on-line katalogu je součástí internetového sídla Australské národní knihovny. Jeho zdrojů mohou využívat jak obyvatelé australského kontinentu, tak i uživatelé z ostatních zemí a to zcela bezplatně.

Provozovatel	The National Library of Australia
Datum spuštění projektu	2000
Financování	Projekt Digital Collections je financován z fondu Australské národní knihovny.
Zaměření	<ul style="list-style-type: none"> • Fotografie, obrazový materiál • Monografie a seriály • Rukopisy • Zvukové nahrávky
Struktura digitálního obsahu	<p>Digital Collections sestávají z 5 dílčích sbírek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obrazový materiál • Historické mapy • Knihy a seriály • Notové záznamy • Zvukové nahrávky

Celková velikost digitálního obsahu	174 250 digitálních souborů k 30. červnu 2011
Formáty	JPG JPEG PDF
Digitalizace	Australská národní knihovna má propracovaný program pro digitální uchování kulturního dědictví státu. Soustředí se zejména na rukopisy, vzácné tisky, fotografie a obrazy a zvukové nahrávky. Specifickou činností je také archivace online publikací, které se obsahově vztahují k Austrálii nebo jejím obyvatelům.
Kvalita digitalizovaných materiálů	Digitalizované mapy a fotografie jsou uživatelům k dispozici ve vysokém rozlišení. Zvukové nahrávky se taktéž vyznačují vysokou kvalitou.
Metadata	Digitální soubory disponují velmi kvalitním metadatovým popisem v blíže nespecifikovaném formátu, který se lehce odlišuje v závislosti na typu dokumentu. Společnými prvky nicméně jsou: <ul style="list-style-type: none"> • Tvůrce/Autor • Název • Datum publikování • Rozsah • Druh materiálu • Identifikátor
Uživatelský přístup	Veškerý obsah Digital Collections je volně přístupný uživatelům z celého světa. Není vyžadována registrace ani placení licenčního poplatku.
Vyhledávání	Vyhledávání je realizovatelné dvojitým způsobem: <ul style="list-style-type: none"> • Vyhledávání v rámci určité sbírky • Komplexní vyhledávání v katalogu knihovny <p>Uživatelům je k dispozici také pokročilé vyhledávání (Advanced Search), které umožňuje vyhledávat jen v určitých polích záznamu a nastavit limity týkající se jazyka, roku publikování a formátu. Výsledky vyhledávání lze také následně upřesnit pomocí faset.</p> <p>Uživatelé mají také možnost prohlížet jednotlivé sbírky abecedně (Browse).</p>
Design webového rozhraní	Webové rozhraní Digital Collections je koncipováno přehledně a účelně. Obsahuje odkazy na všechny dílčí sbírky, avšak některé z nich jsou již nefunkční (jmenovitě: Maps, Books and serials a Printed music). Kromě toho jsou přítomny odkazy na spřízněné informační zdroje, kontakt na provozovatele projektu a referenční službu Ask a Librarian.
Jazyk webového rozhraní	Angličtina

3.5.2. Další projekty v Austrálii a Oceánii

V samotné Austrálii představují Digital Collections of The National Library of Australia zcela ojedinělý projekt.

Od roku 1996 nicméně Australská národní knihovna buduje rozsáhlý internetový archiv **PANDORA – Australia's Web Archive**, který určité funkce národní digitální knihovny plní. Cíl tohoto projektu je obsažen přímo v jeho názvu: Preserving and Accessing Networked Documentary Resources of Australia (v překladu: zachování a zpřístupnění propojených australských dokumentačních zdrojů). Obsah tedy tvoří volně dostupné elektronické dokumenty a webové stránky tematicky zaměřené na Austrálii a její obyvatele. Jak je uvedeno v předchozí kapitole, PANDORA významnou měrou přispívá k růstu Digital Collections [PANDORA – Australia's Web Archive, 2012].

Významný krok k vybudování národní digitální knihovny podnikla také **National Library of New Zealand** (Novozélandská národní knihovna). Výsledkem její dlouholeté digitalizační činnosti je 13 tematických sbírek, pokrývajících kulturní historii státu až do poloviny 19. století. Sbírkou obsahují materiály různých formátů, včetně zvukových a audiovizuálních nahrávek. V zájmu rozšíření uživatelské základny také národní knihovna přistoupila ke zveřejnění vybraných skenů na komunitním webu Flickr.com [Digital Collections – National Library of New Zealand, 2012].

Tabulka srovnání nemůže být předložena pro nedostatek kvantitativních dat týkajících se velikostí obsahu ostatních digitálních knihoven.

3.6. Jižní Amerika

3.6.1. Biblioteca Nacional Digital Brasil

3.6.1.1. Provozovatel

Provozovatelem projektu Brazilské národní digitální knihovny (dále jen BNDB) je Biblioteca Nacional de Brasil (tedy Brazilská národní knihovna) se sídlem v Rio de Janeiru. Přestože se knihovna velikostí své sbírky (přes 9 miliónů dokumentů) řadí do desítky největších knihoven na světě, svou digitalizační činnost zahájila až v roce 2006 [Biblioteca Nacional de Brasil, 2012].

3.6.1.2. Charakteristika BNDB

Historie projektu Brazilské národní digitální knihovny se začala psát koncem roku 2006, kdy knihovna obdržela vládní grant. Zároveň bylo definováno jeho základní poslání: zachování národního kulturního dědictví převedením historických materiálů do elektronických formátů a jeho zveřejnění prostřednictvím volně přístupného internetového rozhraní [Biblioteca Nacional Digital Brasil, 2012].

V současné době již obsah BNDB tvoří přes 24 tisíc digitálních dokumentů rozdělených do 116 tematických sbírek. Uživatelům jsou tak k dispozici digitální kopie rukopisů, vzácných tisků, map či dobových fotografií, notových záznamů a zvukových nahrávek. Z právních

důvodů prozatím ve sbírkách nejsou zahrnuta díla současných autorů a díla, u nichž ještě doba autorsko-právní ochrany neuplynula.

BNDB je mimo jiné také jednou z digitálních knihoven podílející se na projektu World Digital Library². V rámci spolupráce již poskytla 1 500 skenů historických map a sbírku digitálních kopií 1 200 fotografií [Biblioteca Nacional Digital Brasil, 2012].

Ačkoliv je BNDB volně přístupná uživatelům z Brazílie i ostatních částí světa, webové rozhraní včetně jednotného vyhledávacího systému je lokalizováno pouze v portugalském jazyce.

Provozovatel	Biblioteca Nacional de Brazil
Datum spuštění projektu	2006
Financování	Projekt BNDB je financován z fondu Brazílské národní knihovny. V roce 2006 také obdržel vládní grant.
Zaměření	<ul style="list-style-type: none"> • Rukopisy, vzácné tisky • Obrazový materiál, fotografie, mapy • Monografie a periodika • Zvukové nahrávky
Struktura digitálního obsahu	<p>Obsah BNDB tvoří celkem 116 dílčích tematických sbírek různé velikosti. Mezi největší z těchto sbírek se řadí:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sbírka císařovny Terezy Marie Sicilsko-Neapolské • Sbírka Manuskript • Sbírka flóry v Riu • Sbírka brazilského cestovatele Alexandra Rodrigueze Ferreiry
Celková velikost digitálního obsahu	24 102 digitálních souborů k 1. dubnu 2012
Formáty	<p>PDF</p> <p>MP3</p> <p>JPG</p> <p>DJVU</p> <p>TIF</p>
Digitalizace	Brazilská národní knihovna disponuje kvalitním digitalizačním programem. Jejím cílem je dlouhodobé uchování vzácných materiálů ze speciálních sbírek – rukopisů, dobových fotografií, historických map i zvukových nahrávek na tradičních nosičích.

² WDL (spuštěna roku 2009) je projektem Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO). Jeho hlavním cílem je na Internetu zdarma zpřístupnit důležité materiály tvořící kulturní dědictví států po celém světě. V současné době do něj přispívá již 138 institucí [World Digital Library, 2009].

Kvalita digitalizovaných materiálů	Digitalizované fotografie, obrazy a rukopisy jsou uživatelům k dispozici ve vysokém rozlišení. Zvukové materiály jsou uloženy ve formátu mp3 a jsou rovněž velmi kvalitně zpracovány.
Metadata	Digitální soubory disponují kvalitně zpracovaným metadatovým popisem, který je jednotný pro všechny typy dokumentů. Jeho prvky jsou: <ul style="list-style-type: none"> • Autor/Tvůrce • Název • Vydavatel • Datum • Obsah (klíčová slova) • Originál • Typ dokumentu • Práva • Zdroj Údaje o digitálním obsahu lze též zobrazit ve formátu MARC.
Uživatelský přístup	Veškerý obsah BNDB je přístupný volně a zdarma. Není vyžadována registrace.
Vyhledávání	Vyhledávání je v rámci BNDB realizovatelné několika způsoby. <ul style="list-style-type: none"> • Prosté prohlížení katalogu digitální knihovny (Browse) • Vyhledávání podle indexů (Autor, Název, Obsah, Vydavatel, Datum, Typ publikace a Sběrka) • Pokročilé vyhledávání (Advanced search), kde mohou uživatelé využít více selekčních polí a booleovské operátory. Samozřejmostí je nastavení limitů (Rok, jazyk, Typ materiálu, Bibliografická úroveň) před spuštěním vyhledávání Velkým kladem vyhledávacího systému je možnost nalezené výsledky dále roztrždit na základě: časového rozsahu, typu materiálu, bibliografické úrovně, jazyka a klíčových slov.
Design webového rozhraní	Webové rozhraní BNDB je graficky i funkčně koncipováno velmi účelně. Návštěvníkům nabízí podrobný popis projektu, možnost okamžitého vyhledávání v katalogu i důležité odkazy na portál Brazílské národní knihovny a spřízněné projekty. Samozřejmostí je i stránka s pravidelnými aktualizacemi. Jediným negativem je jazyková lokalizace.
Jazyk webového rozhraní	Portugalština

3.6.2. Další projekty v Jižní Americe

Jedním z velmi významných projektů digitálních knihoven je **Biblioteca Digital de Teses e Dissertações** (Národní digitální knihovna tezí a disertací, v grafu pod akronymem BDTD),

kteřou od roku 2002 ve spolupřáci s univerzitami buduje Brazilský institut informační vědy a technologie IBICT. Projekt je zaměřen na uživatele z řad studentů a učitelů a jeho cílem je zprostředkovat jednotný přístup k archivům vysokoškolských prací jednotlivých institucí. Ke dnešnému dni jeho obsah tvoří více než 21 000 digitálních dokumentů [Biblioteca Digital de Teses e Dissertações, 2012].

Zajímavý projekt představuje také **Nuvm de Livros** (v anglickém překladu „Cloud of Books“, v českém „Oblak/Shluk knih“). Jeho provozovatelem není na rozdíl od výše zmíněných projektů národní knihovna nebo vzdělávací instituce, nýbrž soukromá společnost Gol Group. Brazilská společnost se sídlem v Sao Paolu je tvořena několika dílčími firmami, které působí v oblasti mobilní komunikace, mediální produkce, ochrany životního prostředí i bankovníctví. V současné době se na provozu podílí také telefonní společnosti Telefonica a Vivo [Rodrigues, 2011].

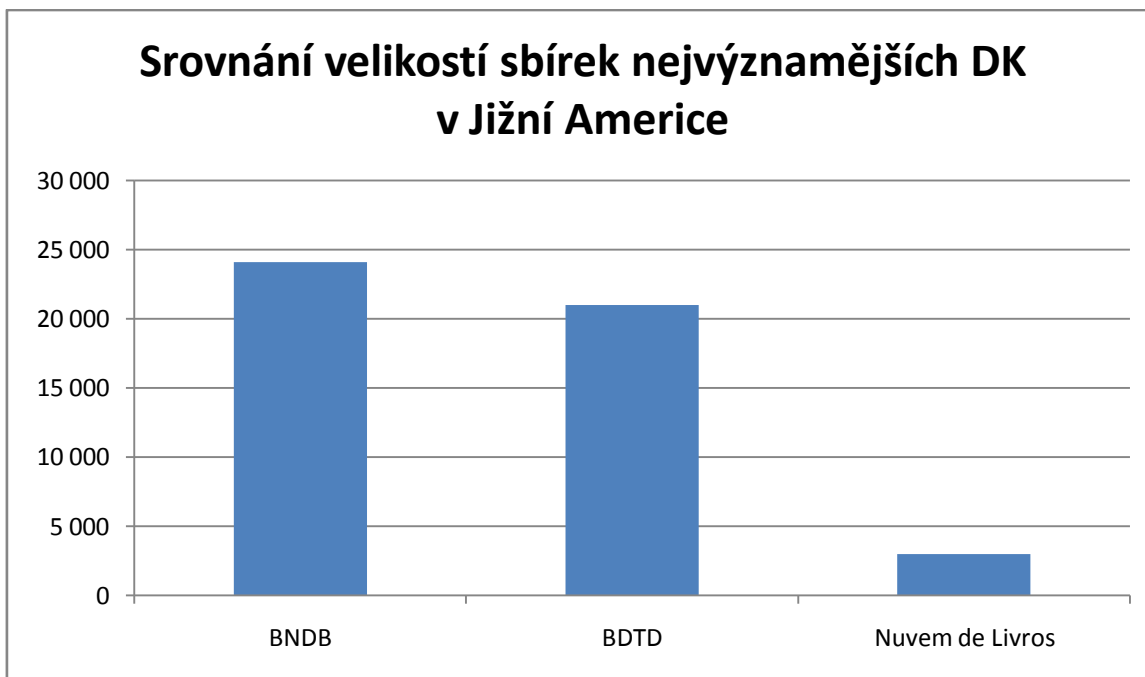
Projekt Nuvm de Livros byl oficiálně spuštěn 1. Října 2011, po více než tříletém budování a implementaci. Již na samém počátku nabízel uživatelům přes 3 000 titulů elektronických knih. Podle provozovatele má digitální knihovna sloužit nejen jako online úložiště, ale především jako brána do světa znalostí a informací, jejímž cílem je podporovat výzkum i vzdělání veřejnosti [Nuvm de Livros, 2012].

Nuvm de Livros nabízí zcela jiný model uživatelského přístupu než ostatní zmíněné projekty. Uživatelé jsou povinni zaplatit týdenní poplatek ve výši symbolického jednoho dolaru, který jim garantuje přístup k celému obsahu, včetně plných textů knih a seriálů. Zároveň je tímto způsobem ošetřena problematika autorsko-právní ochrany dokumentů. K dnešnému dni má digitální knihovna uzavřené smlouvy již s 25 vydavateli [Rodrigues, 2011].

Obsah Nuvm de Livros tvoří kromě již zmíněných elektronických knih také hudební a audiovizuální materiály převážně zaměřené na oblast vzdělání. Pro účely škol nabízí NdL také speciální služby, například učitelé mají možnost sledovat, zdali si studenti přečetli nebo stáhli předepsanou literaturu [Rodrigues, 2011].

Nuvm de Livros je přístupná pro každého, kdo disponuje připojením k internetu. Webové uživatelské rozhraní je prozatím ovšem pouze v portugalštině [Nuvm de Livros, 2012].

Pro ilustraci velikosti obsahu digitálních knihoven je předložena tabulka č. 2:

Tabulka 2 – Srovnání velikostí sbírek nejvýznamnějších DK v Jižní Americe

3.7. Severní Amerika

3.7.1. The Library of Congress National Digital Library Program/American Memory

3.7.1.1. Provozovatel

Provozovatelem projektu National Digital Library Program (NDLP) je Library of Congress (Kongresová knihovna Spojených států) se sídlem ve Washingtonu D. C. Historie jejich digitalizačních aktivit sahá až do roku 1989, kdy byla představena prvotní vize národní digitální knihovny.

Základním cílem bylo překročit fyzické hranice klasické knihovny a vybudovat komplexní digitální knihovnu, sestávající z navzájem propojených úložišť digitalizovaného obsahu a uživatelských rozhraní umožňujícího přístup k nim. Rozhraní by v závislosti na primárním účelu nebo zamýšleném okruhu uživatelů poskytovala přístup buď k celému obsahu digitální knihovny, nebo by byla vázána pouze na jedno úložiště [Library of Congress, 2012].

3.7.1.2. Charakteristika American Memory

Historie samotného NDLP sahá do roku 1990, kdy byl spuštěn pilotní projekt – „The American Memory pilot“, jehož cílem bylo na základě výzkumného šetření identifikovat potenciální uživatele budoucí digitální knihovny. Jeho výsledky poukázaly zejména v oblasti školství, respektive vyššího vzdělání, na vzrůstající potřebu přístupu k historickým materiálům uloženým ve sbírkách Kongresové knihovny [Library of Congress, 2012].

Samotná digitalizace archivních materiálů tvořících národní kulturní dědictví započala o necelých pět let později, v říjnu 1994, kdy Kongresová knihovna obdržela vládní grant a

oficiálně zahájila budování první součásti budoucí NDL, historické sbírky „American Memory“. Cílovou skupinu materiálů tvořily monografie, pamflety, rukopisy, noty, fotografie, mapy i dobové zvukové a audiovizuální nahrávky na tradičních nosičích. Aby bylo pro uživatele možné efektivně vyhledávat v tolika různých digitálních formátech, bylo nezbytností zavést důkladný popis dokumentů, včetně indexace obsahu v případě plných textů [American Memory, 1995].

Na začátku roku 1996 byla na základě výsledků výše zmíněného výzkumného projektu v rámci webového rozhraní Kongresové knihovny spuštěna další součást NDLP The Learning Page – digitální úložiště výukových materiálů a prezentací, učebních plánů a internetových zdrojů pro učitele a studenty, které by poskytlo určitý kontext pro vyhledávání v historických sbírkách [The Learning Page, 1996].

Na začátku roku 2000 již bylo v rámci projektu NDLP digitalizováno více než 5 miliónů jednotek. Veškerý obsah byl zpřístupněn v rámci webového sídla Kongresové knihovny American Memory Website. V současné době tvoří obsah NDLP přes 9 miliónů³ digitálních dokumentů uspořádaných – na základě formátu, obsahu nebo autora - do více než 100 tematických sbírek. Tyto sbírky jsou neustále doplňovány o nové pečlivě vybírané materiály a plní tak primární poslání NDLP: „zachovat universální sbírku lidského vědění pro budoucí generace“ [American Memory, 1995].

Provozovatel	Library of Congress
Datum spuštění projektu	1995
Financování	Projekt je financován z rozpočtu Kongresové knihovny a soukromých dotací. V průběhu 90. let 20. století také obdržel grant od Kongresu spojených států a firmy Ameritech Corporation.
Zaměření	<ul style="list-style-type: none"> • Rukopisy, staré tisky • Fotografie, plakáty, malby, mapy • Zvukové nahrávky • Audiovizuální materiály • Monografie a periodika
Struktura digitálního obsahu	Obsah je rozdělen do 130 tematických sbírek
Celková velikost digitálního obsahu	9 miliónů digitálních souborů k 26. květnu 2005

³ počet udávají na <http://memory.loc.gov/ammem/about/about.html>

Formáty	MP3 WAV TIFF PDF SGML JPEG MPEG
Digitalizace	Kongresová knihovna prostřednictvím projektu NDLP usiluje o uchování a zpřístupnění kulturního dědictví Spojených států pro účely vzdělání veřejnosti. Materiály, které jsou předmětem digitalizace, pocházejí především z vzácných sbírek samotné Library of Congress. Jak je však uvedeno ve stanovách projektu, materiály jsou pečlivě vybírány na základě přínosu pro učitele, studenty a výzkumníky – představují tudíž jen nepatrný zlomek toho, co se nachází v historických sbírkách Library of Congress [American Memory, 1995].
Kvalita digitalizovaných materiálů	Digitalizované grafické materiály (mapy, fotografie, rukopisy) se vyznačují vysokou kvalitou a jsou k dispozici uživatelům v několika rozlišeních (nejvyšším je 640x480). Zvukové nahrávky je možné získat ve 3 různých formátech (méně kvalitních RealAudio a WAV a nejkvalitnějším MP3). V případě audiovizuálních souborů je situace podobná, uživatelům s pomalým internetovým připojením je k dispozici formát RealMedia a MOV. Nejkvalitnější formát představuje MPEG.
Metadata	Digitální soubory disponují kvalitním metadatovým popisem, který je jednotný pro všechny typy dokumentů. Jeho jednotlivými prvky jsou: <ul style="list-style-type: none"> • Název jednotky • Vytvořeno/publikováno (datum) • Klíčová slova • Médium • Digitální identifikátor
Uživatelský přístup	Veškerý obsah je uživatelům k dispozici volně a zdarma. Není vyžadována registrace ani placení poplatků.

Vyhledávání	<p>Vyhledávání je v rámci projektu možné realizovat několika způsoby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednoduché vyhledávání napříč všemi sbírkami • Prohlížení jednotlivých sbírek • Vyhledávání v rámci určité sbírky <p>Výše zmíněné způsoby vyhledávání nejsou příliš efektivní; navíc neumožňují využití booleovských operátorů.</p> <p>Pokročilý způsob vyhledávání představuje „Bibliographic record search“ (Vyhledávání bibliografického záznamu). Uživatelům nabízí více selekčních polí (Autor, Název, Klíčová slova, Poznámka, Identifikátor), možnost variantního vyhledávání a omezení počtu výsledků.</p>
Design webového rozhraní	<p>Webové rozhraní je koncipováno účelně. Hned na úvodní stránce uživatelům nabízí možnost okamžitého vyhledávání nebo prohlížení sbírek podle nejfrekventovanějších témat. Zároveň je rozhraní každodenně aktualizováno.</p> <p>Samozřejmostí jsou stručné informace o projektu, detailně zpracovaná nápověda týkající se vyhledávání a rubrika kontakt, která kromě možnosti ohodnotit sbírky nabízí i službu „Ask a Librarian“, včetně instant messagingu v reálném čase.</p>
Jazyk webového rozhraní	Angličtina

3.7.2. Další projekty v Severní Americe

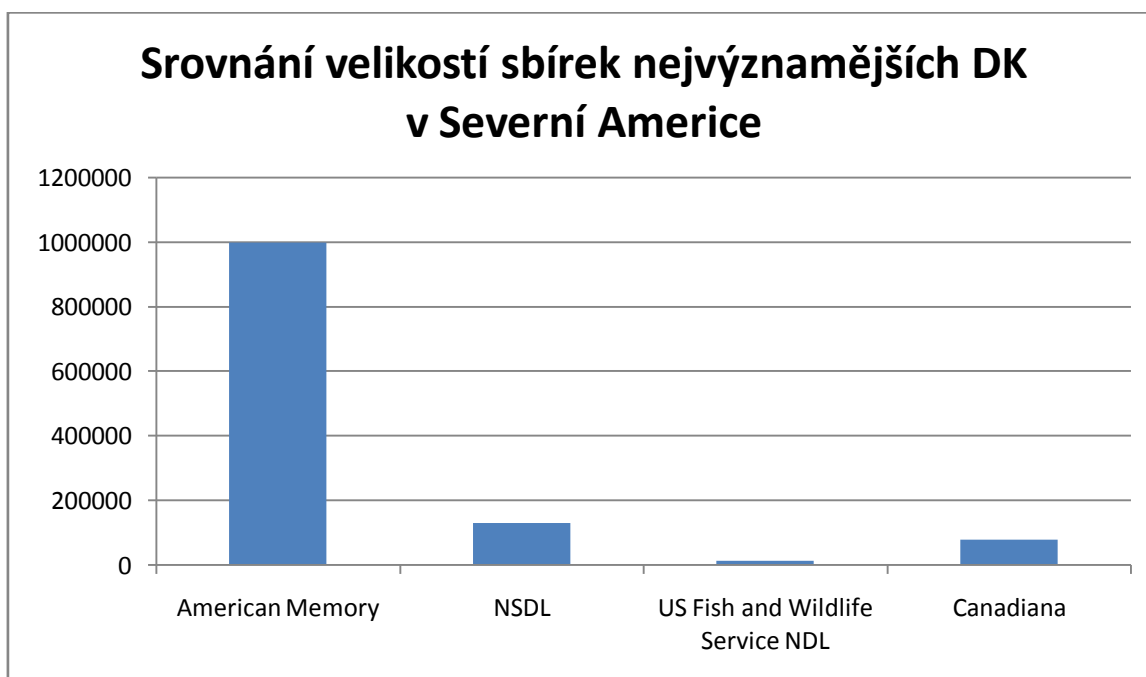
Bezpochyby jeden z nejzajímavějších projektů na americkém kontinentu představuje NSDL – **National Science Digital Library** (Vědecká národní digitální knihovna). Jejím provozovatelem je National Science Foundation (Národní vědecká nadace). NSDL byla založena počátkem roku 2000, aby poskytla jednotný přístup k online zdrojům spolupracujících digitálních knihoven a vědeckých institucí a projektů v oblasti přírodních a technických věd, matematiky a inženýrství (ve Spojených státech se pro zmíněné obory užívá akronymu STEM). Podobně jako American Memory i NSDL slouží potřebám vzdělání a vědeckého výzkumu. Její obsah sestává ze 120 sbírek a přes 130 000 digitálních dokumentů v různých formátech (včetně multimediálních). Valná většina těchto materiálů je uživatelům dostupná zdarma. Kromě samotného obsahu NSDL zprostředkovává také rešeršní a referenční služby [National Science Digital Library, 2012].

Dalším příkladem specializované celonárodní digitální knihovny ve Spojených státech je **U. S. Fish and Wildlife Service National Digital Library** (NDL vládní agentury pro ochranu životního prostředí). Její sbírky obsahují fotografie, textové dokumenty, audio i audiovizuální materiály; všechny uživatelům dostupné naprosto zdarma. V současné době je tvoří 13 203 digitálních souborů. Základním posláním této digitální knihovny je archivace

informací o živočišných a rostlinných druzích vyskytujících se ve volné přírodě na území Spojených států [U. S Fish and Wildlife Service National Digital Library, 2012].

Co se týče území Kanady, tamější vláda dosud neautorizovala vybudování národní digitální knihovny. Její funkci ovšem do jisté míry supluje projekt **Canadiana**, který se snaží o zachování a zpřístupnění kulturního dědictví v elektronické podobě online nejen pro obyvatele Kanady, ale i ostatních zemí světa. Na projektu se podílí celá řada kanadských muzeí, archivů, univerzit, galerií a knihoven a je koordinován nevládní organizací Canadiana.org. Její sbírky tvoří prozatím kolem 80 000 digitálních kopií vzácných knih, časopisů a publikací [Canadiana, 2012].

Pro ilustraci velikosti obsahu jednotlivých digitálních knihoven je předložena tabulka č. 3:

Tabulka 3 – Srovnání velikostí sbírek nejvýznamnějších DK v Severní Americe

3.8. Afrika

Přestože v současné době žádá z národních knihoven na africkém kontinentu dosud nezahájila budování NDK, je nutné zmínit alespoň několik velkých projektů digitálních knihoven, které do jisté míry splňují některé ze základních funkcí NDK.

Jedním z nich je **African Digital Library** (dále jen ADL). Jejím provozovatelem je Jihoafrické centrum pro celoživotní vzdělávání (Technikon South Africa's Center for Lifelong Learning). To se ve spolupráci s Asociací afrických univerzit (The Association of African Universities) a mezinárodní organizací Commonwealth of Learning (COL) soustředí na podporu vzdělání a gramotnosti v oblasti afrických zemí.

Projekt ADL byl spuštěn 8. listopadu roku 1999. Co se týče technologického základu, ADL převzala a adaptovala systém elektronického ukládání a zpřístupňování knih netLibrary (vlastní změny se týkaly zejména ochrany a autentifikace uživatelů).

Základním cílem provozovatele bylo vybudovat veřejnou digitální knihovnu, která by byla zdarma přístupná z kteréhokoli místa (počítače připojeného k internetu) na africkém kontinentu primárně uživatelům z oblasti akademické půdy a obchodu. ADL se tedy snaží zvýšit úroveň vzdělanosti v Africe a zároveň smazat rozdíly v technologické vyspělosti mezi zeměmi Prvního a Třetího světa [African Digital Library, 1999].

ADL měla původně zpřístupňovat elektronické knihy pokrývající oblasti umění, řemesel, matematiky, astronomie, medicíny, technických oborů a výchovy a vzdělání. Poslední informace však pocházejí z roku 2003. Dnes uživatelům nabízí webové rozhraní ADL přístup do databázi agregátora EBSCOhost.

Ambiciózní projekt také představuje **African Online Digital Library**. Na jejím budování se podílí Centrum pro humanitní a sociální vědy MATRIX (The Centre for Humane Arts, Letters, and Social Sciences Online) ve spolupráci s Centrem pro africká studia (African Studies Centre) při Michiganské univerzitě.

Cílem provozovatelů AODL je vytvořit volně přístupnou digitální knihovnu obsahující multimediální sbírky týkající se Afriky, ve kterých by bylo možné pomocí digitálních nástrojů vyhledávat, zobrazovat i upravovat obsah skrze jedno rozhraní [African Online Digital Library, 2003]. V současné době má AODL charakter webového portálu, zprostředkujícího přístup ke 13 internetovým multimediálním sbírkám.

Dalším ze zajímavých projektů nadnárodní digitální knihovny je **West African Online Digital Library**. Jeho provozovateli jsou MATRIX, Centrum pro africká studia a Výzkumné centrum pro západní Afriku (West African Research Centre). Projekt byl zahájen roku 2000 a jeho hlavním cílem bylo shromáždit a zpřístupnit materiály týkající se historie, kultury a tradice v Senegalu, Mauritánii a Pobřeží slonoviny. Do roku 2003 byl uživatelům poskytnut přístup do sedmi galerií textových, grafických i audio a audiovizuálních dokumentů [West African Online Digital Library, 2003].

4. Porovnání významných mimoevropských národních digitálních knihoven a jejich rámcové srovnání s evropskými národními digitálními knihovnami a jejich vztah k projektům masové digitalizace

Následující oddíl textu představuje praktickou část bakalářské práce. Jednotlivé projekty národních digitálních knihoven, jež byly představeny a analyzovány v předchozí kapitole, jsou srovnány na základě jejich kvalitativních a kvantitativních charakteristik. Samotné srovnání je koncipováno do dvou částí: v první jsou významné mimoevropské národní digitální knihovny porovnány navzájem mezi sebou a v druhé pak v kontextu s projekty evropských NDK a projekty masové digitalizace.

4.1.Srovnání mimoevropských národních digitálních knihoven

4.1.1. Společné rysy

Vzhledem k počtu a rozdílnosti jednotlivých projektů lze zmínit pouze několik vlastností, které jsou jim společné. Bezpochyby jedním z nejdůležitějších rysů je cíl, či poslání národních digitálních knihoven, které je ve všech případech shodné – zpřístupnění materiálů v elektronické podobě prostřednictvím internetového rozhraní všem uživatelům bez rozdílu, mimo dokumentů chráněných autorským zákonem.

Další společný rys představuje vzdělávací přidaná hodnota projektů; každá z národních digitálních knihoven ve svých sbírkách ve větší či menší míře zpřístupňuje materiály určené pro studenty, učitele a tutory, popřípadě výzkum v oboru.

Neméně důležitým společným rysem je také mezinárodní rozsah těchto digitálních knihoven. Díky zpřístupnění na internetu není žádná z nich izolována, neslouží výhradně uživatelům ze země svého původu; naopak, přístup ke svému obsahu poskytuje i lidem z celého světa. Elektronické materiály navíc často pocházejí i od spolupracujících zahraničních institucí.

Společným rysem všech projektů – NDL of Korea, China NDL, Digital Collections of The National Library of Australia, Biblioteca Nacional Digital Brasil a American Memory – je také digitalizační činnost, která se bez výjimky soustředí na dlouhodobé uchování národního kulturního dědictví, což představuje jednu z nejdůležitějších funkcí národních digitálních knihoven.

4.1.2. Nejpodstatnější rozdíly

Pominu-li kvantitativní charakteristiky vybraných projektů, kterým je věnována následující podkapitola, pravděpodobně nejzásadnější rozdíly lze spatřit ve **skladbě materiálů**, nalézajících se ve sbírkách jednotlivých národních digitálních knihoven. Zatímco větší NDK – National Digital Library of Korea, China National Digital Library, American Memory - disponují takřka všemi známými typy souborů (textové dokumenty, zvukové nahrávky,

grafické a audiovizuální materiály), v případě australských Digital Collections a Biblioteca Nacional Digital Brasil je výběr ochuzen o audiovizuální soubory.

Velmi se liší také **uživatelský přístup** v rámci jednotlivých NDL. Zatímco American Memory, Digital Collections a Biblioteca Nacional Digital Brasil zprostředkují obsah všech svých sbírek volně a naprosto zdarma, asijské národní digitální knihovny vyžadují v případě sbírek aktuálních děl a komerčně získaných databází registraci a případně zakoupení požadovaného obsahu.

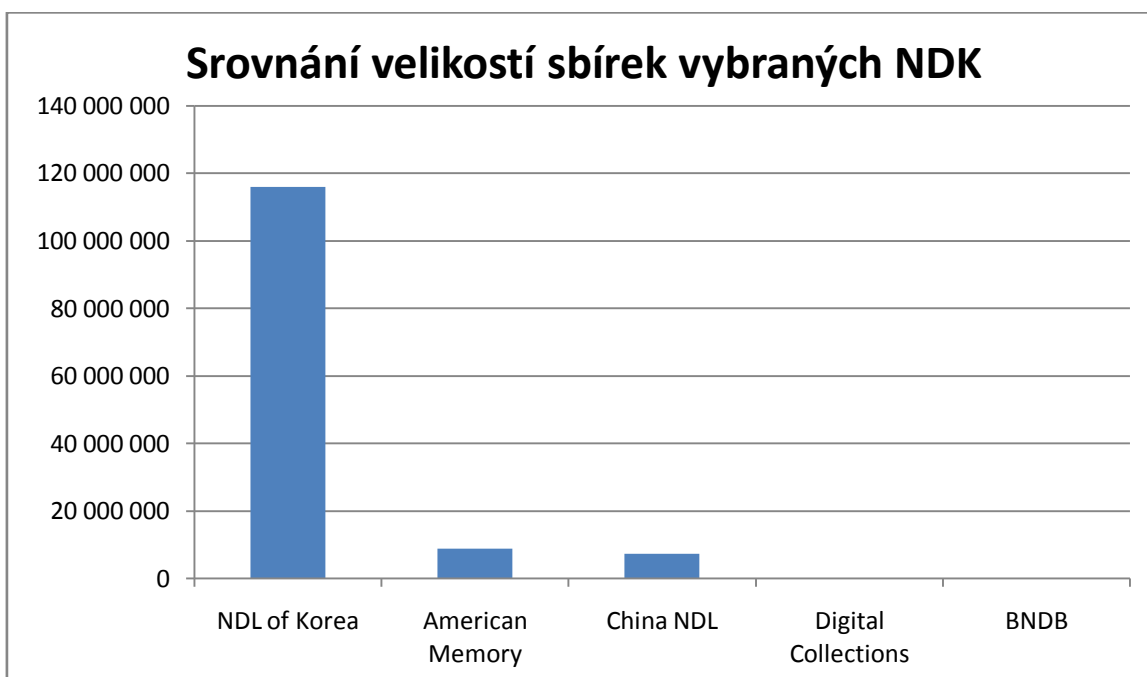
Další podstatný rozdíl spočívá ve **financování projektů**. Zatímco China National Digital Library a National Digital Library of Korea získávají prostředky přímo ze státního rozpočtu, Digital Collections v Austrálii a Biblioteca Nacional Digital Brasil jsou budovány z rozpočtu svých provozovatelů, národních knihoven. Podobná je situace i v případě projektu American Memory, který je ale podporován ze soukromých dotací, ze strany Kongresu Spojených států a z rozpočtu samotné Kongresové knihovny.

Do značné míry se také liší **webová rozhraní** národních digitálních knihoven. V případě American Memory, Digital Collections, BNDB a African Digital Library jsou lokalizovány pouze do jednoho jazyka. Čínský a Korejský projekt sice nabízejí anglickou verzi, nicméně značně zjednodušenou a NDL of Korea s nefunkčním vyhledáváním. Co se týče aktuálnosti webových rozhraní, American Memory, BNDB, NDL of Korea a China NDL jsou pravidelně doplňovány o nové informace na rozdíl od rozhraní Digital Collections, kde lze narazit na nefunkční odkazy. Na druhou stranu, projekty American Memory a Digital Collections of The National Library of Australia uživatelům zajišťují referenční služby prostřednictvím Ask a Librarian.

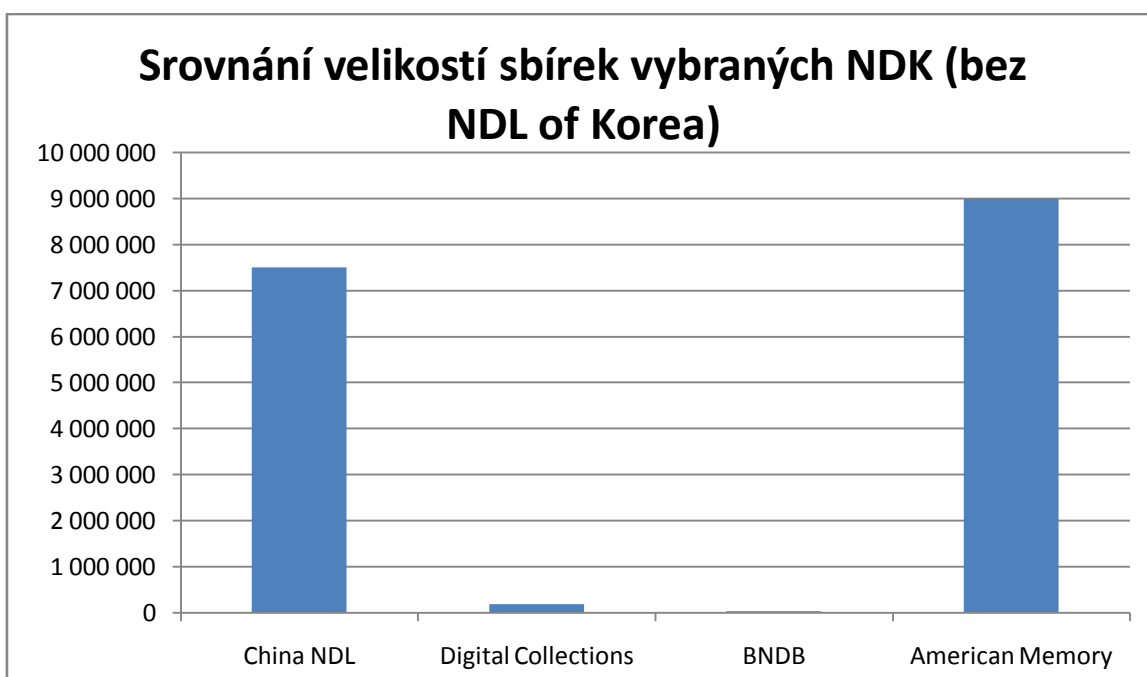
Dalším bodem srovnání jsou **metadata**. Přestože by se dalo říct, že se jedná o společný rys – popis digitálních souborů ve sbírkách všech NDK je velmi kvalitně zpracován – ve skutečnosti se v rámci jednotlivých projektů v několika směrech liší. V první řadě: v NDL of Korea, BNDB (Biblioteca Nacional Digital Brasil) a American Memory je popis jednotný, zatímco v australských Digital Collections a China NDL závisí na druhu digitálního dokumentu. V NDL of Korea jsou – na rozdíl od ostatních projektů – navíc popisnými prvky „klasifikace“ (podle Korejského desetinného třídění) a informace o copyrightu. Nejpodrobnějším metadatovým popisem disponují soubory v BNDB (Biblioteca Nacional Digital Brasil); zde je navíc možné záznamy zobrazit ve výměnném formátu MARC. Popis v BNDB a American Memory navíc obsahuje i informace o fyzické charakteristice původního materiálu.

Co se týče **kvantitativních charakteristik** jednotlivých národních digitálních knihoven, v případě velikosti digitálního obsahu je srovnání vzhledem k absenci aktuálních údajů a rozcházejícím se definicím jednotek digitálního obsahu v rámci jednotlivých NDK problematické. Přesto lze s jistotou prohlásit, že nejrozsáhlejšími sbírkami disponuje NDL of Korea (116 000 000 digitálních souborů ke konci roku 2011). Další velké národní digitální knihovny představuje China NDL (7 500 000 souborů ke konci roku 2009) a American Memory (9 000 000 souborů k 26. květnu 2005). O poznání skromnější jsou sbírky Digital Collections of The National Library of Australia (174 250 souborů k 30. červnu 2011) a Biblioteca Nacional Digital Brasil (24 102 digitálních souborů k 1. dubnu 2012).

Pro ilustraci velikosti digitálního obsahu uvedených NDK jsou předloženy tabulky č. 4 a 5:

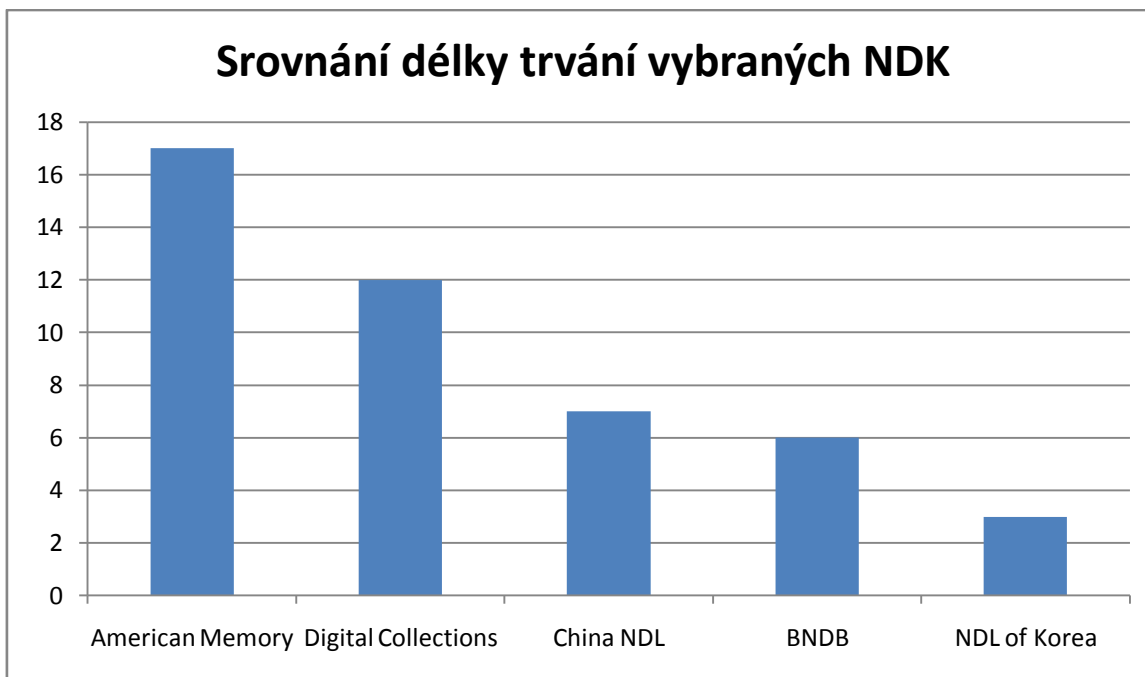
Tabulka 4 – Srovnání velikostí sbírek vybraných NDK

Tabulka 5 – Srovnání velikostí sbírek vybraných NDK (bez NDL of Korea)

Projekty se do značné míry liší délkou trvání. Nejdelší historii má za sebou National Digital Library Program, který byl spuštěn roku 1995 a vyvrcholil v digitální sbírku American Memory. Druhým nejstarším jsou Digital Collections of The National Library of Australia, spuštěné roku 2000. Takřka stejného stáří jsou China NDL (2005) a Biblioteca Nacional Digital Brasil (2006). Naopak paradoxně nejmladším projektem je NDL of Korea (veřejnosti zpřístupněný až v květnu 2009).

Pro ilustraci délky trvání je předložena tabulka č. 6:

Tabulka 6 – Srovnání délky trvání vybraných NDK (v letech)

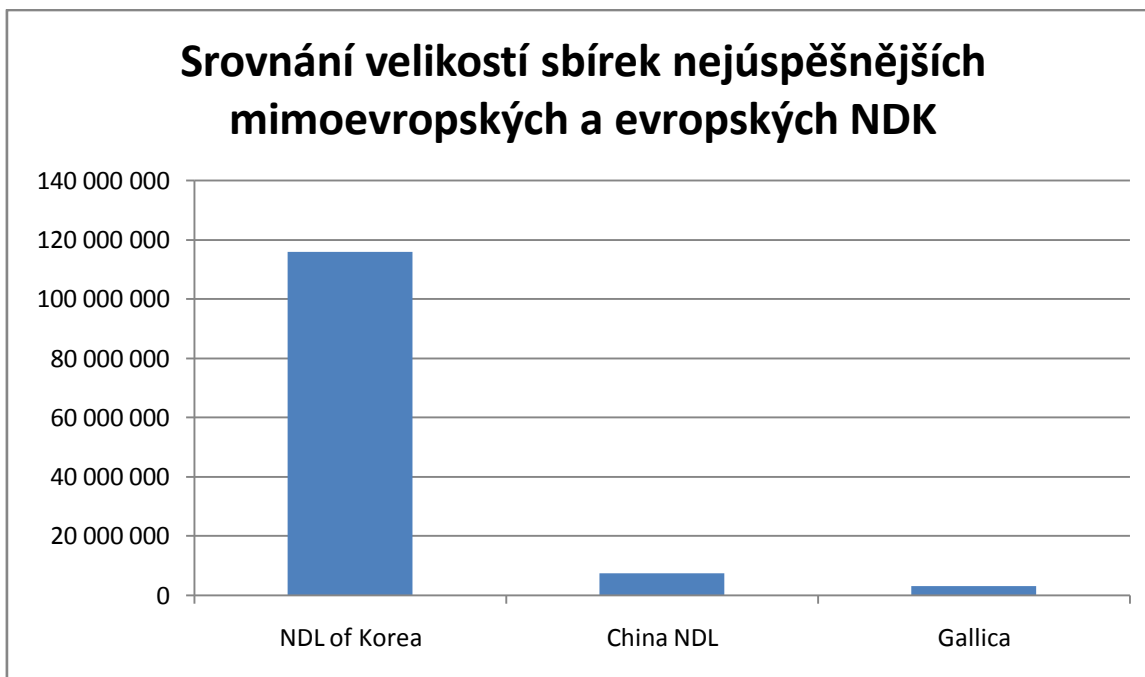
4.2. Rámcové srovnání mimoevropských národních digitálních knihoven s evropskými národními digitálními knihovnami

Podobně jako výše zmíněné mimoevropské národní digitální knihovny se i evropské projekty soustředí na uchování a zpřístupnění kulturního dědictví v dané oblasti. K dnešnímu dni již velké množství národních knihoven spustilo vlastní programy, avšak jen některé do dnešního dne dosáhly takové úrovně jako nejúspěšnější mimoevropské NDK.

Vzhledem k faktu, že jak mimoevropské tak evropské projekty NDK jsou v různých fázích svého vývoje a funkčnosti, je vhodnější je srovnat spíše jednotlivě než obecně.

Bezpochyby nejpokročilejší národní digitální knihovny v Evropě – francouzská Gallica, nizozemská Digitale Bibliotheek (provozovaný Koninklijke Bibliotheek) a dánská The Digital National Library – jsou srovnatelné s korejskou a čínskou NDK jak velikostí svých sbírek (asijské projekty však jednoznačně dominují), tak jejich rozmanitostí a přístupem k nim [Liu, 2005].

Pro ilustraci velikosti obsahů srovnávaných digitálních knihoven je předložena tabulka č. 7 (pro nedostatek kvantitativních dat však nejsou uvedeny The Digital National Library a Digitale Bibliotheek):

Tabulka 7 – Srovnání velikosti sbírek nejúspěšnějších mimoevropských a evropských NDK

Na podobné úrovni, jako Digital Collections v Austrálii a American Memory ve Spojených státech, se v evropské oblasti nachází projekt Digital Heritage in Austria (Digitální dědictví Rakouska). Podobně jako popisované mimoevropské projekty se soustředí na digitalizaci monografií i periodik, fotografií, map i zvukového materiálu s cílem zvýšit povědomí veřejnosti o kulturní historii národa. Samozřejmostí je také volný přístup k celému obsahu [Digital Heritage in Austria, 2004].

Naopak podobně jako celá řada evropských NDK přispívá k budování evropské digitální knihovny Europeana, Biblioteca Nacional Digital Brasil a American Memory se podílejí na projektu World Digital Library [World Digital Library, 2009].

Zásadní rozdíl mezi mimoevropskými a evropskými NDK spočívá také v jejich vztahu k masové digitalizaci. Zatímco evropské projekty ve značném rozsahu přímo spolupracují s projekty masové digitalizace jako Google Books, mimoevropské se na nich vůbec nepodílejí. Důvodem k tomu je dostatek vlastních digitalizačních kapacit a možností na straně mimoevropských NDK.

4.3. Rámcové srovnání mimoevropských národních digitálních knihoven s projekty masové digitalizace

Projekty masové digitalizace jsou podobně jako národní digitální knihovny záležitostí několika posledních let. První z nich, Google Books (respektive Google Book Search), byl zahájen na sklonku roku 2004. Další velký projekt – The Open Content Alliance (OCA) – odstartoval jen o necelý rok později.

V obecné rovině se tyto projekty od národních digitálních knihoven liší hned v několika ohledech. Klíčový rozdíl spočívá ve strategii: zatímco budování NDK zahrnuje pečlivý výběr materiálů k digitálnímu zpracování, cílem masové digitalizace je jednoduše digitalizovat všechno – každou klasicky vydanou knihu [Coyle, 2006].

S tím je spojena další odlišnost. Masová digitalizace tedy sice ve výsledku pokrývá větší objem vstupních dat, nicméně se soustředí jen na jeden druh materiálů – textové dokumenty. Digitalizační činnost NDK naproti tomu zahrnuje daleko pestřejší rozsah, včetně zvukových nahrávek a audiovizuálních materiálů [Darnton, 2011].

Významným rozdílem je také míra lidského zapojení. Zatímco v projektech masové digitalizace panuje – v zájmu rychlosti a účinnosti zpracování – snaha vliv lidského faktoru minimalizovat, při konverzi křehkých materiálů z historických sbírek národní knihovny do digitální podoby je přítomnost specialistů naprostou nezbytností [Coyle, 2006].

Na druhou stranu mají projekty masové digitalizace s národními digitálními knihovnami i celou řadu společných rysů. Soustředí se na sběr a ukládání autorských děl v elektronické podobě, snaží se je zpřístupnit volně a bezplatně, bojují s ožehavou problematikou autorského práva a mají mezinárodní přesah.

5. Závěr

V úvodu bakalářské práce byl nastíněn její hlavní cíl – popsat a srovnat vybrané mimoevropské národní digitální knihovny a na základě tohoto srovnání zjistit, které z nich jsou nejúspěšnější.

Práce poukázala na to, že zdaleka nejúspěšnějšími národními digitálními knihovnami jsou projekty asijské, tedy National Digital Library of Korea a China National Digital Library. Hlavním důvodem pro to však není jejich dlouhá historie – obě vznikly až v první dekádě 21. Století – ale využití nejmodernějších technických prostředků ke zpracování a ukládání dat a především podpora ze strany státu (zejména ekonomická) a široké veřejnosti, která významnou měrou přispěla k vybudování natolik funkčních modelů.

Ovšem i další analyzované projekty NDK v sobě ukrývají velký potenciál. Na mysli mám především Digital Collections v Austrálii a National Digital Library Project neboli American Memory ve Spojených státech, které – ačkoliv tak přímo nazývány nejsou – velikostí a rozmanitostí svého obsahu, jeho zpřístupňováním a službami uživatelům dokonale plní funkce národních digitálních knihoven.

Biblioteca Nacional Digital Brasil sice nedisponuje ani zdaleka tak rozsáhlou sbírkou jako výše zmíněné projekty, nicméně přehledně strukturovaný obsah, kvalitní popisné údaje a bez výjimky volně přístupné digitální materiály z ní činí velmi úspěšný projekt. Navíc podstatnou částí svého fondu přispívá k budování monumentálního projektu World Digital Library.

Jak bylo již uvedeno v předchozí kapitole, vzhledem k rozmanitým charakteristikám jednotlivých zkoumaných NDK nelze získané poznatky jednoduše generalizovat. Nelze tedy prohlásit, že mimoevropské národní digitální knihovny jsou obecně *lepší* nebo *horší* než ty, které jsou budované v Evropě. Naopak, srovnání jednotlivých NDK ukázalo, že jak v evropských zemích, tak i v ostatních částech světa se v současné době nacházejí více či méně úspěšné projekty.

Projekt české Národní digitální knihovny je teprve ve svých počátcích. Jeho hlavní cíle – digitalizace historických sbírek, dlouhodobé uložení v digitálním úložišti a volné zpřístupnění – se však shodují s již probíhající činností popisovaných mimoevropských NDK. Stejně jako v jejich případě i u české NDK je zodpovědným subjektem Národní knihovna a na jejím budování se podílí i další partnerské instituce [Národní digitální knihovna, 2010].

Čím by se tedy česká Národní digitální knihovna mohla inspirovat u mimoevropských NDK? Hlavními faktory úspěchu je vícestranná podpora projektu – zejména finanční, spolupráce nejen na národní úrovni a především kvalitní publicita podněcující zájem veřejnosti. Pokud budou tyto podmínky dodrženy, není důvod, proč by NDK nemohl dosáhnout takového úspěchu jako popisované projekty.

6. Seznam použitých informačních zdrojů

Afghanistan Digital Library [online]. New York (USA): New York University Library, 2006- [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://afghanistandl.nyu.edu/>.

African Digital Library [online]. Integrated Technology Center, 1999- , [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.africandl.org.za/>.

African Online Digital Library [online]. Michigan: University of Michigan, 2003- [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.aodl.org/>.

AKMON, Dharma. Only with your permission: how rights holders respond (or don't respond) to requests to display archival materials online. *Archival Science* [online]. March 2010, vol. 10, issue 1 [cit. 2012-01-14]. ISSN 1573-7519. Dostupné z (DOI): [10.1007/s10502-010-9116-z](https://doi.org/10.1007/s10502-010-9116-z).

American Memory [online]. Washington D.C.: U. S. Library of Congress, 1995- [cit. 2012-05-08]. Dostupný z: <http://memory.loc.gov/ammem/index.html>.

Aozora Bunko [online]. Japan: Aozora Bunko, 1997- [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://www.aozora.gr.jp/>.

Armenian Digital Library [online]. Jerevan (Armenia): Armenian Digital Library, 1999- [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: digilib.am/.

ARMS, William Y. *Digital libraries*. S.i.: MIT press, 2001. x, 287 s. Digital libraries and electronic publishing.

BARTOŠEK, Miroslav. *Digitální knihovny : teorie a praxe*. Národní knihovna. Knihovnická revue. 2004, roč. 15, č. 4, s. 233-251. ISSN 0862-7487

Biblioteca Digital de Teses e Dissertações [online]. Rio de Janeiro (Brasil): IBICT, 2002- [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://bdtd.ibict.br/>.

Biblioteca Nacional Digital Brasil [online]. Rio de Janeiro (Brasil): Biblioteca Nacional de Brasil, 2006- [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: bndigital.bn.br.

BRATKOVÁ, Eva. *Digitální knihovny s volným přístupem v oblasti vědy a výzkumu a identifikace a metadatový popis jejich objektů*. Praha, 2009. 314 s. Disertační práce.

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví.
Dostupné v systému DigiTool: http://digitool.is.cuni.cz/R/-?func=dbin-jump-full&object_id=82407&silos_library=GEN01.

Canadiana [online]. Ottawa (Canada): Canadiana.org, 2006- [cit. 2012-05-08]. Dostupný z: <http://www.canadiana.ca>.

CELBOVÁ, Ludmila. Digitální fond. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000853&local_base=KTD.

COYLE, Karen. Mass Digitization of Books. *The Journal of Academic Librarianship* [online]. November 2006, vol. 32, issue 6 [cit. 2012-05-08]. ISSN 0099-1333. Preprint dostupný z: <http://www.kcoyle.net/jal-32-6.html>.

DAMBORSKÁ, Lenka. *Projekty digitálních knihoven u nás a ve světě – nástroje a standardy*. Brno, 2010. 49 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně. Filozofická fakulta. Kabinet informačních studií a knihovnictví. Dostupné v IS Masarykovy univerzity: http://is.muni.cz/th/263658/ff_b/?jazyk=en:info.

DARNTON, Robert. A Library Without Walls. *The New York Review of Books* [online]. October 2010, vol. 57, no. 16 [cit. 2012-01-14]. ISSN 0028-7504. Dostupný z: <http://www.nybooks.com/blogs/nyrblog/2010/oct/04/library-without-walls/>.

DARNTON, Robert. Jefferson's Taper: A National Digital Library. *The New York Review of Books* [online]. November 2011, vol. 58, issue 18 [cit. 2012-01-14]. ISSN 0028-7504. Dostupný z: <http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/nov/24/jeffersons-taper-national-digital-library/>.

DAWEI, Wei a Sun YIGANG. The National Digital Library Project. *D-Lib Magazine* [online]. May 2010, vol. 16, issue 5-6 [cit. 2012-04-14]. ISSN 1082-9873. Dostupné z: <http://www.dlib.org/dlib/may10/dawei/05dawei.html>.

Digital Collections – National Library of New Zealand [online]. Wellington (New Zealand): National Library of New Zealand, c2000- [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://www.natlib.govt.nz/collections/digital-collections>.

Digital Collections [online]. Canberra (Austrálie): National Library of Australia, c2000- [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.nla.gov.au/digicoll/>.

Digital Heritage in Austria [online]. Vienna: Federal Ministry for Education, Arts and Culture, 2004- [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.digital-heritage.at>.

Digital Library of India [online]. Bangalore (India): Indian Institute of Science, 2002- [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://www.new1.dli.ernet.in/>.

EWING, Renata. *Renata's Digital Library Review* [online]. Last modified on 11 March 2012 [cit. 2012-05-08]. Dostupný z: <http://rdlr.org>.

FRENCH, Amanda L. Imagine a National Digital Library: I Wonder If We Can. In: *AmandaFrench.net* [online blog]. 1 March 2011 [cit. 2012-05-08]. Dostupný z: <http://amandafrench.net/blog/2011/03/01/imagine-a-national-digital-library-i-wonder-if-we-can/>.

Gallica Digital Library. In: *Article One Partners blog* [online]. 11 October 2011 [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://info.articleonepartners.com/blog/bid/69487/Featured-Resource-Gallica-Digital-Library>.

Gallica: Bibliothèque numérique [online]. Paris (Francie): Bibliothèque nationale de France, 2005- [cit. 2011-10-20]. Dostupné z: <http://gallica.bnf.fr/>.

HILL, Nate. A suggested approach for the Digital Public Library of America. In: Public Library Association [online blog]. 18 May 2011 [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://plablog.org/2011/05/a-suggested-approach-for-the-digital-public-library-of-america.html>.

HUTAŘ, Jiří, Marek MELICHAR a Bohdana STOKLASOVÁ. Národní digitální knihovna. *Knihovna* [online]. 2009, roč. 20, č. 1, s. 6-21 [cit. 2012-01-16]. ISSN 1802-8772. Dostupný z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna91/humesto.htm>.

China National Digital Library [online]. Beijing (China): National Library of China, 2005- [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: <http://www.nlc.gov.cn/newen/>.

JÁNSKÁ, Lenka. Uchovávání dokumentů v knihovnách - digitalizace. *Inflow: information journal* [online]. 2008, roč. 1, č. 4 [cit. 2012-05-08]. ISSN 1802-9736. Dostupný z: <http://www.inflow.cz/uchovavani-dokumentu-v-knihovnach-digitalizace>.

LAGOZE, Carl, Dean B. KRAFFT, Sandy PAYETTE a Susan JESUROGA. What is a Digital Library Anymore, Anyway? Beyond Search and Access in the NSDL. *D-Lib Magazine* [online]. November 2005, vol. 11, issue 11 [cit. 2012-01-14]. ISSN 1082-9873. Dostupný

komerčně z:

<http://search.proquest.com.ezproxy.is.cuni.cz/docview/57644825?accountid=35514>.

LIBRARY OF CONGRESS. *National Digital Library Program* [online]. Last modified on 20 February 1998 [cit. 2012-05-08]. Dostupné z:

<http://memory.loc.gov/ammem/dli2/html/lcndlp.html>.

LIU, Jia. Digital Library Activities in Europe: A Brief Overview. *Journal of Education Media and Library Sciences* [online]. June 2005, vol. 42, issue 4 [cit. 2012-01-14]. ISSN 1013-090X. Dostupný z: <http://joemls.dils.tku.edu.tw/fulltext/42/42-4/455-469.pdf>.

MATUŠÍK, Zdeněk. *Autorské právo a digitální knihovny* [online prezentace]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2008 [cit. 2012-05-08]. Dostupný z: skip.nkp.cz/KeStazeni/Archivy08/Matusik.ppt.

MATUŠÍK, Zdeněk. K některým autorskoprávním otázkám činnosti knihoven v současnosti. *Knihovna plus* [online]. 2010, č. 1 [cit. 2012-05-08]. ISSN 1801-5948. Dostupný z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus101/matus.htm>.

Národní digitální knihovna [online]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2010- [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.ndk.cz/narodni-dk>.

NATIONAL LIBRARY OF FRANCE. *Gallica Experiment: Offering Copyrighted Digital Documents* [online]. 27 February 2012 [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: http://www.bnf.fr/en/collections_and_services/digital_libraries_gallica/a.gallica_experimentation_digital_offer.html.

National Science Digital Library [online]. Boulder (Colorado): National Science Foundation, 2000- [cit. 2012-05-08]. Dostupný z: <http://nsdl.org/>.

Nuvem de Livros [online]. Rio de Janeiro (Brazílie): Gol Group, 2011- [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.nuvmelivros.com.br/vivo/>.

PANDORA – Australia's web archive [online]. Canberra (Austrálie): National Library of Australia, c2000- [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://pandora.nla.gov.au/>.

POKORNÝ, Jaroslav. Digitální knihovny: principy a problémy. In: *Automatizace knihovnických procesů*. 8. Ročník [online]. Liberec: Výpočetní a informační centrum ČVUT v Praze, 2001 [cit. 2012-04-21]. Dostupné z: <http://knihovny.cvut.cz/akp/clanky/03.pdf>.

RODRIGUEZ, Maria Fernanda. Brazilian Cloud Library Offers E-books for 99-cent Subscription. In: *PublishNewsBrazil* [online]. New York (New York): Publishing Perspectives, 2011-, Published November 1, 2011 [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://publishnewsbrazil.com/2011/11/brazilian-cloud-library-offers-e-books-for-99-cent-subscription/>.

SARACEVIC, Tefko. *Evaluation of digital libraries: An overview* [online]. New Brunswick: Rutgers University, 2004 [cit. 2012-03-14]. Dostupný z: http://comminfo.rutgers.edu/~tefko/DL_evaluation_Delos.pdf.

The Learning Page [online]. Washington D.C.: U. S. Library of Congress, 1996- [cit. 2012-05-08]. Dostupný z: <http://lcweb2.loc.gov/ammem/ndlpedu/>.

The National Digital Library of Korea [online]. Seoul (Korea): National Digital Library, 2009- [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.dlibrary.go.kr>.

U. S Fish and Wildlife Service National Digital Library [online]. Washington D.C.: U.S. Fish and Wildlife Service, c2000 [cit. 2012-05-08]. Dostupný z: <http://digitalmedia.fws.gov/>.

VORLÍČKOVÁ, Blanka. Europeana: online přístup k evropskému kulturnímu a historickému dědictví. *Ikaros* [online]. 2009, roč. 13, č. 3 [cit. 2012-04-21]. ISSN 1212-5075. Dostupný z: <http://www.ikaros.cz/node/5313>.

VRBENSKÁ, Františka. Digitalizace dokumentů. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2012-05-08]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001728&local_base=KTD.

WATERS, D. J. What are digital libraries? *CLIR Issues* [online], 1998, č. 4. Dostupné z: <http://www.clir.org/pubs/issues/issues04.html>.

West African Online Digital Library [online]. Michigan: University of Michigan, 2000 – 2003 [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: <http://www.aodl.org/westafrica/>.

World Digital Library [online]. Washington D.C.: U. S. Library of Congress, 2009- [cit. 2012-05-08]. Dostupný z: <http://www.wdl.org/en/>.

ZHEN, Xihui. Overview of Digital Library Development in China. *D-Lib Magazine* [online]. May/June 2010, vol. 16, issue 5/6 [cit. 2012-05-08]. ISSN 1082-9873. Dostupné z: <http://www.dlib.org/dlib/may10/zhen/05zhen.html>.

7. Seznam zkratk použitých v práci

ADL	African Digital Library
AODL	African Online Digital Library
AZ	Autorský zákon
BNDB	Biblioteca Nacional Digital Brasil
DK	Digitální knihovna
NDK	Národní digitální knihovna
NDL	National Digital Library
NDLP	National Digital Library Program
NSDL	National Science Digital Library